

www.bastinaobjave.com

ZAPOVJEDNIK VJERNIKA ALI IBN EBU TALIB

- pod Poslanikovim okriljem
- prvi koji je prihvatio islam
- bezgranična odanost!
- osobiti Poslanikov povjerenik
- dva sudbinska puta
- borba na tri fronta

Pregled života Zapovjednika vjernika Alija, mir neka je na nj

Hazreti Ali, mir neka je na nj, rođen je 17. redžeba trideset godina nakon „godine slona“ unutar same Ka'be. Njegova majka zvala se Fatima bint Esed, a otac Ebu Talib. Šehadet je dosegao 21. noći ramazana 40. godine nakon Hidžre u gradu Kufi. Njegov plemeniti kabur nalazi se u časnom Nedžefu.

Faze Alijevog, mir neka je na nj, života

Budući da je Zapovjednik vjernika rođen deset godina prije početka objave Poslaniku, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, da je u svim bitnim zbivanjima iz historije islama uvijek bio pored Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, te da je živio još trideset godina nakon Poslanikove smrti, njegov život, koji je trajao 63 godine, možemo podijeliti u sljedeće faze:

1. od rođenja do početka Objave Poslaniku islama;
2. od početka Objave do Poslanikove hidžre u Medinu;
3. od Hidžre do smrti Poslanika islama;
4. od smrti Poslanika islama do početka Alijevog hilafeta;
5. period hilafeta ovog velikana.

1. Od rođenja do početka objave Poslaniku islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove

Kako smo već ukazali, podijelimo li čitav Alijev, mir neka je na nj, životni vijek na pet faza, prvi period Imamovog života bio bi onaj do početka objave Poslaniku. Ovaj period Imamovog života nije trajao više od deset godina, budući da kad je Ali, mir neka je na nj, rođen, Poslaniku nije bilo više od trideset godina, a budući da je Poslaniku objava počela stizati u

četrdesetoj godini, Ali, mir neka je na nj, u trenutku prve objave nije imao više od deset godina.

Pod Poslanikovim okriljem

Ali, mir neka je na nj, ovaj posebno osjetljivi period oblikovanja ličnosti, odgoja i duhovnog profiliranja proveo je u hazreti Muhammedovoj, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, kući, pod njegovim odgojem i staranjem. Islamski historičari u vezi s tim bilježe:

Jedne godine Mekku pogodi velika oskudica. Ebu Talib, Poslanikov amidža, imao je u to vrijeme brojnu obitelj i velike troškove. Hazreti Muhammed, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, predloži Abbasu, svom drugom amidži i jednom od najbogatijih ljudi među Hašimijama, da obojica uzmu u svoju kuću po jedno od Ebu Talibove djece, e kako bi umanjili Ebu Talibove izdatke. Abbas se složi, pa skupa otiđoše Ebu Talibu, iznosoše mu svoj prijedlog i Ebu Talib prihvati. Naposljetku, Abbas povede svojoj kući Džafera, a hazreti Muhammed, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, Alija. Ali, mir neka je na nj, živio je u Poslanikovom domu do Objave i bio je prvi koji ju je potvrdio i prihvatio Poslanika.¹

Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, nakon što je uzeo sebi Alija, mir neka je na nj, rekao je: “Odabrao sam onoga koga je Bog odabrao za mene.”²

Budući da je hazreti Muhammed, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, nakon smrti Abdul-Mutaliba odrastao u Ebu Talibovoj kući i pod njegovim starateljstvom, htio je da odgajanjem jednog njihovog djeteta uzvratu Ebu Talibu i njegovoj ženi Fatimi bint Esed na pažnji koju su mu poklonili, pa je među njihovom djecom odabrao Alija, mir neka je na nj.

Za svog halifata, Ali, mir neka je na nj, ukazao je na ovaj period svog odgoja u hutbi poznatoj kao Kasi'a, rekavši:

“Znate doista mjesto moje u Poslanika Božijeg – mir i blagoslovi Božiji neka su na nj i porodicu njegovu! – s obzirom na srodstvo vrlo blisko i na položaj poseban. Kada bijah dijete, uzeo me je u okrilje svoje. Običavao me je privijati na grudi svoje i stavljati me pored sebe u postelji svojoj, primicati tijelo svoje blizu moga, te mi omogućavati da mirišem miomiris njegov. Običavao je sažvakati nešto, pa mi onda to davati, zalogaj po zalogaj... A ja sam ga slijedio poput devčeta koje slijedi trag majke svoje. Svaki dan mi je pokazivao, u obliku znamenja, neke od osobina svojih i naređivao mi da ih slijedim.”³

Ali, mir neka je na nj, u pećini Hira

Prije nego mu je počela stizati Objava, hazreti Muhammed, mir i blagoslov neka je na nj i njegove, svake godine bi po jedan mjesec provodio u ibadetu u pećini Hira.⁴ Ako bi za to vrijeme onuda naišao kakav siromašak, nahranio bi ga, a nakon što bi se navršilo mjesec dana,

¹ Obratiti se na sljedeće izvore:

- Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 58.
- Ibn Hišam, Abdulmelik, *Es-siretun-nebevije*, priredili Mustafa Al-Siqa, Ibrahim Abyar i Abdulhafiz Šibli, Kairo, Mektebeti Mustafa Al-babi, 1355. h.g., sv. 1, str. 262.
- Taberi, Muhammed ibn Džerir, *Tarihul-umum vel-muluk*, Bejrut, Darul-qamusul-hadis, sv. 2, str. 213.
- Ibn Ebil-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.13, str. 119.

² Ebul-Feredž Isfahani, *Muqatil-talibin*, Nedžef, Menšuratul-mektebetul-hajderije, str. 15.

³ *Staza rječitosti* (Nehdžul-belaga), sabrao Es-Sejjid Eš-Šerif Er-Radi, prijevod Rusmir Mahmutćehajić i Mehmedalija Hadžić, DID, Zagreb, 1994., govor. 191., str. 158-159.

⁴ Hira je ustvari brdo sjeverno od Mekke, a pećina Hira nalazi se na njegovim obroncima.

vraćao se kući. U povratku bi prvo svratio u Mesdžidul-Haram, sedam ili više puta je tavafio Ka'bu, a onda je odlazio svome domu.⁵

Izvješća nam kazuju da je hazreti Muhammed, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, s obzirom na njegovu snažnu naklonost prema Aliju, mir neka je na nj, vodio Alija tokom tih mjesec dana sa sobom na Hiru.

Kada se melek Objave po prvi put spustio hazreti Muhammedu, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, upravo u toj pećini, i počastio ga stupnjem poslanstva, Ali, mir neka je na nj, bio je uz Poslanika. Jer, radilo se upravo o onom mjesecu tokom kojeg se hazreti Muhammed, blagoslov i mir neka je na nj, radi ibadeta povlačio na brdo Hira.

Ali, mir neka je na nj, u hutbi Kasi'a, u vezi s tim kaže:

“Svake godine odlazio je u osamu na Hiru, gdje sam ga gledao, a gdje ga niko drugi gledao nije... Kada je objava spuštena njemu – mir i blagoslovi Božiji neka su na nj i na porodicu njegovu! – čuo sam cviljenje šejtanovo. Tada rekoh: ‘O Poslaniče Božiji, kakvo je to cviljenje?’ A on odgovori: ‘To je šejtan koji je izgubio nadu svaku da će mu se robovati! Ti zaista čuješ što ja čujem, i vidiš što ja vidim, osim što ti uistinu nisi vjerovjesnik, već si doista pomagač, i ti si, zasigurno, u dobru.’”⁶

Iako se ove riječi mogu odnositi na Poslanikov ibadet u Hiri u periodu nakon početka objave, no naprijed izneseni podaci a i činjenica da je Poslanik ibadet na Hiri obavljao uglavnom prije početka objave, ukazuju na to da se ove riječi odnose na vrijeme prije početka objave Poslaniku islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove. U svakom slučaju, čistota Alijevog, mir neka je na nj, duha i Poslanikov odgoj učinili su da Ali još u djetinjstvu svojim osjetljivim srcem, pronicljivim vidom i uhom koje sluša, vidi stvari i čuje zvukove koje obični ljudi ne mogu vidjeti ni čuti.

Ibn Ebil-Hadid Mu'tezili u svom komentaru *Nehdžul-belage* piše:

“U knjigama se prenose vjerodostojne predaje da kad se Džibril prvi put spustio Poslaniku i počastvovao ga stupnjem poslanstva, Ali je tad bio uz Poslanika islama.”⁷

Od Imama Sadika, mir neka je na nj, prenosi se da je rekao: “Prije objave Poslaniku islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, Ali, mir neka je s njim, viđao je uz njega svjetlo poslanstva i sluša glasove meleka. Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, rekao mu je: ‘Da ja nisam pečat Božijih poslanika, ti bi bio dostojan poslanstva, no ti si moj povjerenik i nasljednik, prvak povjerenika i predvodnik bogobojažnih.’”⁸

2. Od početka objave do Poslanikove Hidžre

Drugi period Alijevog, mir neka je na nj, života jeste razdoblje od početka objave do selidbe u Medinu, i taj period trajao je trinaest godina. Ovo razdoblje u Imamovom životu obuhvata niz njegovih blistavih napora i veličanstvenih djela poduzetih na putu napretka islama, djela kakva se u historiji islama ne mogu pripisati nikome osim njemu.

Prvi koji je prihvatio islam

Prvo što u ovom razdoblju služi na ponos Aliju, mir neka je na nj, jeste njegovo prvenstvo u prihvatanju islama. Odnosno, da kažemo ispravnije, on je uvijek i ispovijedao islam budući da

⁵ Ibn Hišam, Abdulmelik, *Es-siretun-nebevije*, priredili Mustafa Al-Siqa, Ibrahim Abyar i Abdulhafiz Šibli, Kairo, Mektebeti Mustafa Al-babi, 1355. h.g., sv. 1, str. 252.

⁶ *Staza rječitosti* (Nehdžul-belaga), sabrao Es-Sejjid Eš-Šerif Er-Radi, prijevod Rusmir Mahmutćehajić i Mehmedalija Hadžić, DID, Zagreb, 1994., govor. 191., str.159.

⁷ Ibn Ebil-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.13, str. 208.

⁸ Ibid, str. 210.

je Ali, mir neka je na nj, od djetinjstva bio monoteista i nikada se nije uprljao idolopoklonstvom,⁹ te tako pod islamom ovdje podrazumijevamo zakrenutost od idolopoklonstva (što nije slučaj sa ostalim Poslanikovim ashabima).

Prvenstvo u prihvatanju islama vrijednost je koju ističe Kur'an časni koji kaže da oni koji su prvi prihvatili islam kod Boga uživaju osobitu vrijednost: "I oni prvi – uvijek prvi! Oni će Allahu bliski biti..."¹⁰

Posebna pažnja Kur'ana prema prvenstvo u prihvatanju islama ide čak dotle da se oni koji su prihvatili vjeru prije osvajanja Mekke i koji su žrtvovali svoje živote i imetke na Božijem putu smatraju boljim od onih koji su vjeru prihvatili nakon muslimanskog osvajanja Mekke i onda učestvovali u džihadu. Šta, onda, tek reći za one koji su postali muslimanima prije Hidžre, u prvim godinama pojave islama, kako je kazano: "Nisu jednaki oni među vama koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili – oni su na višem stupnju od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili, a Allah svima obećava nagradu najljepšu."¹¹

Razlog davanja prednosti vjeri muslimana prije osvajanja Mekke (što se desilo osme godine poslije Hidžre) jeste taj što su oni prihvatili vjeru u vrijeme kad islam na Arabijskom poluostrvu nije dosegao vrhunac moći i kad se baza idolopoklonika, dakle Mekka, činila neosvojivom tvrđavom i kad su sa svih strana životima i imecima muslimana prijetile opasnosti. Svakako, nakon selidbe u Medinu i prihvatanja islama od strane Evsa, Hazredža i plemena u okolini Medine, muslimani su postigli napredak i uživali su relativnu sigurnost, te su čak u mnogim oružanim sukobima izvojevali pobjede, no opasnost još nije bila posve otklonjena. Prema tome, budući da je prihvatanje islama i žrtvovanje života i imetka u ovakvim uvjetima osobita vrijednost, zasigurno je prihvatanje islama na samom početku Poslanikovog pozivanja, onda kad nije bilo druge snage osim Kurejšija idolopoklonika, još veća i značajnija vrijednost. Stoga se među Poslanikovim drugovima prošlost u islamu smatrala važnim razlogom za ponos. Otud nam je jasna vrijednost Alijevog, mir neka je na nj, prvenstva u prihvatanju islama.

Dokazi Alijevog, mir neka je na nj, prvenstva u prihvatanju islama

U islamskim vrelima navedeno je toliko dokaza i svjedočanstava Alijevog, mir neka je na nj, prvenstva u prihvatanju islama da bi nabranjanje svih njih nadmašilo opseg ove knjige, no, kao primjer, navest ćemo sljedeće:

1. Prije svega, sam Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, izričito je kazao da je Ali, mir neka je na nj, prvi prihvatio islam, te je pred skupinom svojih drugova rekao: "Prvi koji će se na Danu sudnjem sresti sa mnom na Havsju (Kevseru) bit će prvi među vama u islamu – Ali ibn Ebi Talib."¹²

2. Učenjaci i muhadisi prenose: Hazreti Muhammed, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, postao je Božijim poslanikom u ponedjeljak, a sutradan (u utorak) Ali, mir neka je na nj, obavio je za njim namaz.¹³

3. Imam u hutbi Kasi'a kaže: "Tada islam nije bio prisutan ni u jednoj kući do u kući Poslanika Božijeg – mir i blagoslovi Božiji neka su na nj i na porodicu njegovu! – i Hatidže.

⁹ Akhtab Khavarizm, *Al-Munaqib*, Nedžef, Al-Matbu'atul-hayderiye, 1385. h.g., str. 18.

¹⁰ *Al-Waqi'a*, 10-11.

¹¹ *Al-Hadid*, 10.

¹² Ibn Abdulber, *Al-Isti'ab fi ma'rifetil-ashab*, prvo izdanje, Bejrut, Darul-ihyai mirasul"arabi, 1328. h.g., sv. 3, str. 28.

¹³ Ibn Ebil-Hadid, Šerhi Nehdžul-belage, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.13, str. 119.

Bio sam treći poslije njih dvoje. Gledao sam svjetlost Objave i Poruke i udisao sam miris vjerovjesništva.”¹⁴

4. Na drugom mjestu, Imam se svoje prošlosti u islamu ovako sjeća: “Bože moj, prvi sam koji je usmjeren i koji je čuo i odazvao se. Niko mi nije prethodio u molitvi, osim Poslanika Božijeg- neka Allah blagoslovi njega i potomke njegove!”¹⁵

5. Ali, mir neka je na nj, rekao je: “Ja sam rob Božiji, brat Poslanika Njegovog i najiskreniji sam, i tako nešto ne može ustvrditi nakon mene osim teški lažljivac. Osam godina prije drugih ljudi obavljao sam s Poslanikom namaz.”¹⁶

6. 'Ufif ibn Qays Kindi kaže: “U doba džahilijeta bavio sam se trgovinom mirisima. Na jednom od svojih putovanja dođoh u Mekku i smjestih se kod Abbasa (jednog od najvećih mekškanskih trgovaca). Sjedio sam s Abbasom jednog dana u Mesdžidul-haramu, kad u trenutku dok je Sunce bilo u zenitu u Mesdžidul-haram uđe mladić čije je lice sjalo poput punog mjeseca. Pogleda u nebo, a onda se okrenu ka Ka'bi i počeo obavljati namaz. Uskoro mu priđe dečkić prijatnog lica i stade s njegove desne strane. Onda dođe i neka pokrivena žena i stade iza njih dvojice, pa su njih troje zajedno obavljali namaz, ruku i sedždu.

Začudi me ovaj prizor (da u središtu idolopoklonstva tri osobe obavljaju molitvu drukčije od običaja idolopoklonika), pa se okrenuh Abbasu i rekoh: ‘Začudna stvar!’ I on ovo ponovi, pa dodade: ‘Poznaješ li ovo troje?’ ‘Ne!’, rekoh, a on kaza: ‘Onaj što je došao prvi i stoji ispred ono dvoje je moj bratić Muhammed ibn Abdullah. Onaj drugi je moj drugi bratić, Ali ibn Ebi Talib, a treća osoba je Muhammedova žena. On tvrdi da je njegova vjera objavljena od Boga, a trenutno tu vjeru ne slijedi niko na svijetu osim njih troje.’”¹⁷

Ova pripovijest jasno ukazuje da je u počecima poziva Poslanika islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, uz njegovu ženu Hatidžu samo Ali, mir neka je na nj, bio prihvatio islam.

Poslanikov pomagač i nasljednik

Poslanik islama tri godine se uzdržavao od javnog pozivanja u islam i u vjeru je pozivao samo one za koje bi kroz lične kontakte osjetio da bi mogli prihvatiti vjeru. Nakon tri godine spustio mu se melek objave i prenio mu Božije naređenje da počne u vjeru pozivati svoje bližnje i rodbinu. Božije naređenje glasilo je ovako: “I opominji rodbinu svoju najbližu i budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede! A ako te ne budu poslušali, ti reci: ‘Ja nemam ništa s tim što vi radite.’”¹⁸

Razlog zašto je pozivanje rodbine izabrano za početak javnog poziva je taj što ukoliko jedan božanski ili ljudski vođa ne bude imao pristalice među svojim bližnjima, njegov poziv nikad neće imati utjecaja među drugim ljudima. Naime, bližnji su uvijek upoznati s tajnama, dobrim i lošim stranama svog rođaka, i zato se njihova vjera smatra znakom ispravnosti onoga ko tvrdi da je poslanik, a protivljenje i odbacivanje njegovog poziva od strane većine njih znak je da je onaj ko ih poziva daleko od čistote, ispravnosti i iskrenosti u svojim tvrdnjama. Stoga je

¹⁴ *Staza rječitosti* (Nehdžul-belaga), sabrao Es-Sejjid Eš-Šerif Er-Radi, prijevod Rusmir Mahmutćehajić i Mehmedalija Hadžić, DID, Zagreb, 1994., govor. 191., str. 159.

¹⁵ *Staza rječitosti* (Nehdžul-belaga), sabrao Es-Sejjid Eš-Šerif Er-Radi, prijevod Rusmir Mahmutćehajić i Mehmedalija Hadžić, DID, Zagreb, 1994., govor. 130., str. 113.

¹⁶ Taberi, Muhammed ibn Džerir, *Tarihul-umum vel-muluk*, Bejrut, Darul-qamusul-hadis, sv. 2, str. 312; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 57. ; *Al-Mustedrak 'alas-sahihin*, priredio Abdurrahman Al-Mar'aši, prvo izdanje, Bejrut, darul-ma'rifet, 1406. h.g., sv. 3, str. 112.

¹⁷ Pogledati sljedeće izvore: Ibn Ebil-Hadid , *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.13, str. 226.; Taberi, Muhammed ibn Džerir, *Tarihul-umum vel-muluk*, Bejrut, Darul-qamusul-hadis, sv. 2, str. 212; Ibn Ebil-Hadid u spomenutoj knjizi ovu pripovijest prenosi i od Abdullaha ibn Mesuda, koji je također prilikom jedne posjete Mekki bio svjedokom ovakvog prizora.

¹⁸ *Aš-Šu'ara*, 214-216.

Poslanik naložio Aliju, mir neka je na nj, da okupi na ručak četrdeset i pet uglednika među Hašimijama i pripremi hranu od mesa i mlijeka.

Svi pozvani okupili su se u dogovoreno vrijeme kod Poslanika. Nakon što su jeli, Ebu Leheb, Poslanikov amidža, svojim nepriličnim obraćanjem pokvario je ozračje i nije bilo umjesno govoriti o planiranoj namjeri, te se tako skup razišao bez ikakvog rezultata. Nakon što su jeli i popili mlijeko, gosti su napustili Poslanikovu kuću, pa je Poslanik odlučio da sutra ponovo priredi ručak i da ih opet sve, osim Ebu Leheba, pozove k sebi. Ponovo je Ali, mir nek je na nj, po Poslanikovom nalogu pripremio hranu i mlijeko i pozvao uglednike među Hašimijama da dođu na ručak i poslušaju Poslanikov poziv. Svi pozvani su se opet odazvali. Nakon objeda, Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, ovako je počeo svoje obraćanje:

“Niko od ljudi nije svojim bližnjima donio nešto bolje od onoga što ja donosim vama. Donio sam vam dobro ovog i budućeg svijeta. Svevišnji mi je naredio da vas pozovem u tevhid i da slijedite Njegovu poslanicu. Ko će me od vas na tom putu pomoći, e kako bi bio moj brat, pomagač i moj namjesnik među vama?” Rekao je to, a onda na trenutak začutao kako bi vidio ko će od prisutnih potvrdno odgovoriti. U tim trenucima vladala je potpuna tišina pomiješana s čuđenjem. Svi su sjedili oborenih glava i zadubljeni u misli. Odjednom tišinu prekide Ali, mir neka je na nj, kome tada nije bilo više od petnaest godina, ustade, okrenu se ka Poslaniku i reče: “O Poslaniče Božiji, ja ću te podržati na ovom putu!” Onda pruži svoju ruku Poslaniku kako bi time izrazio svoju vjernost. Poslanik tad naredi Aliju da sjedne, pa opet ponovi ono što je prije rekao. Ali se tad ponovo diže i izrazi svoju spremnost. Poslanik mu opet reče da sjedne, pa još jednom ponovi svoj poziv. I ovaj put ne diže se niko osim Alija i on jedini izrazi spremnost da pomogne Poslaniku u njegovoj svetoj misiji. Tad Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, pruži svoju ruku Aliju, i pred prvacima Hašimija izreče svoje historijske riječi: “O rođaci moji, Ali je moj brat, pomagač i moj namjesnik među vama!”¹⁹

Tako je određen prvi opunomoćenik posljednjeg Božijeg poslanika na samom početku poslanstva, onda kad je njegovu vjeru prihvatao tek neznatan broj ljudi. Iz činjenice da je Poslanik istog dana obznanio svoje poslanstvo i Alijev imamat, da je istog dana svojim bližnjima rekao da je on Božiji poslanik, a Ali njegov pomagač i namjesnik, možemo jasno shvatiti stupanj i važnost imamata u islamu i pojmiti da su ova dva položaja međusobno nerazdvojiva te je imamat uvijek upotpunitelj programa poslanstva.

Bezgranična odanost u noći Poslanikove hidžre

Trinaeste godine od početka Objave, u noći 13. zul-hidždže, desila se prisega na Drugoj Akabi između Poslanika islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, i stanovnika Jesriba, pri čemu su žitelji Jesriba pozvali Poslanika k sebi, obećali mu podršku i zaštitu, i otad su muslimani postepeno počeli napuštati Mekku i iseljavati u Jesrib. Poglavari Kurejšija saznali su da su Jesrib postao novo uporište islamskog poziva i osjećali su zebnju zbog toga. Bojali su se da će nakon svih muka i progona koje su provodili nad Poslanikom i njegovim pristalicama, Poslanik htjeti da se osveti, i da će, sve ako se i ne odluči na otvoreni rat, biti ugrožen trgovački put Kurejšija ka Šamu koji je prolazio pored Jesriba. Kako bi se suočili s tom opasnošću, krajem mjeseca sefera 14. godine po početku Objave, sazvali su darun-nedve (skupštinu mekkanskih prvaka) da bi iznašli rješenje za svoj problem. Na tom vijeću neki od prisutnih predložili su da se Poslanika protjera ili zatvori, no takav prijedlog je odbijen. Naposljetku odlučise da ubiju Poslanika, no to nipošto bilo jednostavno učiniti budući da

---

¹⁹ Pogledati sljedeće izvore: Taberi, Muhammed ibn Džerir, *Tarihul-umum vel-muluk*, Bejrut, Darul-qamusul-hadis., sv. 2, str. 217.; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 63; Ibn Ebil-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 13, str. 211.

Hašimije ne bi to mirno primili i sigurno je da bi tražili krvnu osvetu. Stoga zaključite da se iz svakog plemena odabere po jedan mladić, pa da onda oni noću zajedno nahrupe u hazreti Muhammedovu, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, kuću i sasijeku ga u postelji. Tako ubica neće biti samo jedna osoba, a Hašimije neće moći tražiti krvnu osvetu budući da se ne mogu sukobiti sa svim plemenima i morat će se zadovoljiti time da im bude plaćena krvarina. Za izvedbu svog plana Kurejšije su odredile prvu noć mjeseca rebiul-evvela. Svevišnji će kasnije u ajetu navesti sve tri ideje koje su predložene: “I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije.”²⁰

Nakon te odluke Kurejšija, melek objave obavijestio je Poslanika o mračnom planu mušrika i prenio mu Božiju naredbu da Poslanik napusti Mekku i ode u Jesrib.

Kako bi se osujetilo dušmanski plan, bilo je nužno da se Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, posluži varkom kako bi uspio napustiti grad. Stoga je trebalo da hrabra i odana osoba navečer legne u Poslanikovu postelju da bi skupina koja treba navaliti na kuću pomislila kako je Poslanik još u svom domu, te bi tako držali pod nadzorom njegovu kuću i ne bi kontrolisali puteve. Takva osoba nije mogao biti niko drugi osim Ali, mir neka je na nj. Stoga je Poslanik izložio Aliju plan kurejšijskih prvaka i rekao mu: “Večeras leži u moju postelju i pokrij se onim zelenim ogrtačem kojim se ja obično pokrивam, e kako bi oni pomislili da ja spavam u postelji.” Ali, mir neka je na nj, postupio je tako, a kurejšijski odabranici opkolili su kuću pa su pred zoru sa isukanim sabljama nahrupili unutra, a u tom trenutku se Ali, mir neka je na nj, digao iz postelje.

S obzirom da su svoj plan dotad smatrali sigurnim i bez greške, vidjevši Alija napadači se razočarali i upitali ga: “Gdje je Muhammed?”, a on im odgovori: “Zar ste ga meni povjerali na čuvanje, pa ga sad tražite od mene?! Učinili ste ono zbog čega je morao napustiti svoj dom!”

Oni tad navališe na Alija, mir neka je na nj, i, kako Taberi navodi, stadoše ga maltretirati, pa ga odvedoše u Mesdžidul-haram, ali ga nakon ispitivanja pustiše i uputiše se ka Medini u potjeru za Poslanikom, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, no poslanik je već bio sakriven u pećini Sevr.²¹ Časni Kur'an učinio je ovu golemu Alijevu, mir neka je na nj, odanost vječnom u povijesti, te je u časnom ajetu on predstavljen kao onaj ko na Božijem putu žrtvuje svoj život: “Ima ljudi koji se žrtvuju da bi Allaha umilostivili – a Allah je milostiv robovima svojim.”²²

Komentatori kažu da je ovaj ajet objavljen povodom Alijeve, mir neka je na nj, odanosti na spomenutu noć – lejletul-mabit.²³ Sam Ali, mir neka je na nj, je onda kad se, po Omerovom nalogu, sabralo vijeće od šest članova radi izbora novog halife, ukazao članovima vijeća na ovu svoju golemu odliku, pa je rekao: “Tako vam Boga, da li je neko drugi osim mene one opasne noći, kad se Poslanik sklonio u pećinu Sevr, legao u njegovu postelju i tako ka zaštitio od nesreće?” Svi odgovoriše: “To nije bio niko drugi do tebe!”

---

²⁰ *Al-Anfal*, 30.

²¹ Obratiti se sljedećim vrelima:

- Ibn Hišam, Abdul-Melik, *Es-siratun-nebeviyye*, priredili Mustafa As-Siqa, Ibrahim Abyari i Abdulhafiz Šibli, Kairo, Mektebu Mustafa Al-babi Halebi, 1355. h.g., sv. 2, str. 124-128.
- Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 102.
- Muhammed ibn Sa'd, *Al-Tabeqatul-kubra*, Bejrut, Darus-sadr, sv. 1, str. 228.
- Šejh Mufid, *Al-Iršad*, Qom, Mektebeti basireti, str. 30.

²² *Al Baqara*, 207.

²³ Pogledati sljedeća vrela:

- Ibn Ebil-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv.13., str. 262.
- Mozafer, Mohammed Hasan, *Dalailul-sidq*, Qom, Mektebeti basireti, sv. 2, str. 80.

3- Od Hidžre do Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, smrti

Ali, mir neka je na nj, brat Poslanikov

Islamsko bratstvo jedan je od principa islamskog nauka. Poslanik islama je na različite načine nastojao uspostaviti i učvrstiti takve veze. Tako je, nakon dolaska u Medinu, odlučio uspostaviti pobratimstvo između muslimana muhadžira i ensarija. Stoga se jednom prilikom ovako obratio muslimanima: “Bratimite se na Božijem putu!” Muslimani su onda jedan drugome pružali ruke i tako se bratimili, čime su jedinstvo i solidarnost među njima dodatno osnaženi.

Naravno, pritom se gledalo da među ljudima koji se bratime postoji sličnost u pogledu njihovog karaktera, vjere i ličnih kvaliteta. Uzmemo li u obzir ko se s kim pobratimio, bit će jasno da se poštovalo ovaj princip.

Nakon što je svakome od prisutnih odredio pobratima, preostao je još samo Ali, mir neka je na nj, koji, sa suzama u očima, reče Poslaniku: “Mene nisi ni sa kim pobratimio.” Poslanik mu na to reče: “Ti si moj brat na obadva svijeta!”²⁴, a onda se pobratimi s Alijem, mir neka je na nj.²⁵ Ovim je jasno pokazana veličina i vrlina Alija, mir neka je na nj, i stavljeno je do znanja u kojoj je mjeri on blizak Poslaniku Božijem.

Na bojištima

Alijev, mir neka je na nj, život od Hidžre do Poslanikove smrti obilovao je burnim događajima, a njegova ogromna odanost pokazala se naročito na bojnopolju. Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, nakon preseljenja u Medinu vodio je dvadeset i sedam bojeva sa mušricima, Židovima i pobunjenicima, a Ali, mir neka je na nj, učestvovao je u dvadeset i šest tih bitaka²⁶, i izostao je samo iz bitke na Tebuku, i to zbog osobitih uvjeta koji su u tom trenutku vladali. Naime, postojala je opravdana bojazan da će munafici u Poslanikovom odsustvu napraviti kakvu smutnju u sjedištu islamske vlasti, te je Ali zato, po Poslanikovom, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, naređenju ostao u Medini. Budući da bi analiza svih tih bitaka prevazilazila predviđeni opseg ove knjige, ovdje ćemo se, ilustracije radi, osvrnuti tek na četiri najveće bitke vođene za Poslanikovog, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, života:

a) Bitka na Bedru

Znamo da je Bitka na Bedru predstavljala prvi otvoreni oružani sukob između muslimana i mušrika, i prvo vojno ispitivanje snaga među sukobljenim stranama. Zato je za obadvije strane pobjeda u ovoj bici bila od ogromne važnosti.

Ova bitka dogodila se 2. godine nakon Hidžre. Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, saznao je da se veliki kurejšijski karavan pod vođstvom Ebu Sufjana, starog neprijatelja islama, vraća iz Šama u Mekku. S obzirom da je karavan trebao naići pored Medine, Poslanik islama je sa 313 muhadžira i ensarija krenuo na Bedr, kuda je karavan morao proći, kako bi zaplijenio ovaj karavan.

²⁴ Al-Hakim Nišaburi, *Al-Mustedrik 'ala al-sahihin*, priredio Abdurrahman Al-Mer'aši, Bejrut, darul-ma'rifet, 1406., sv. 3., str. 14.

²⁵ Ibn Abdulber, *Al-isti'ab fi me'rifetil-ashab*, Bejrut, Dari ihya terasul-'arabi, 1328, sv. 3, str. 35.

²⁶ Ovdje se koristi termin gazva, koji podrazumijeva bojeve u kojima je učestovao Poslanik islama lično.

Cilj ovog Poslanikovog manevra bio je staviti Kurejšijama do znanja da se njihov trgovački put nalazi na dohvat islamskih snaga, te će, nastave li sprečavati propagiranje islama i gušiti slobode muslimana, glavni tok njihovog ekonomskog života biti prekinut od strane muslimanske vojske.

S druge strane, saznajući za pokret muslimana, Ebu Sufjan je poveo karavan sporednim putem uz obalu Crvenog mora, udaljivši se tako brzo od opasnog pravca, a istodobno je zatražio pomoć od kurejšijskih poglavara u Mekki.

Na poziv Ebu Sufjana, 950 ili 1000 kurejšijskih ratnika zaputilo se ka Medini. Tako se 17. ramazana ova skupina našla nasuprot muslimana, pri čemu su mušričke snage bile trostruko brojnije od muslimanskih.

Prije početka borbe, trojica kurejšijskih junaka, naoružani do zuba, i to Utba (otac Hinde, Ebu Sufjanove žene), njegov stariji brat Šejba, i Velid (Utbin sin) izašli su na bojno polje i zatražili da im se suprotstave muslimanski borci. Trojica ensarijskih ratnika izašli su im na mejdan i predstavili su se, no Kurejšije odbiše da se bore protiv njih i rekoše: "O Muhammede, pošalji nam ljude iz našeg plemena, one koji su nam jednaki, da se bore protiv nas!"

Tad Poslanik Božiji, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, naredi Ubejd ibn Haris ibn Abdul-Mutalibu, Hamzi ibn Abdul-Mutalibu i Aliju, mir neka je na nj, da se suprotstave onoj trojici. Ova trojica hrabrih mudžahida izadoše na bojno polje i predstavili se svojim protivnicima. Ovi svu trojicu prihvatili kao valjane protivnike, i rekoše: "Oni su nam ravni!" Tako je Hamza podijelio mejdan sa Šejbom, Ubejda sa Utbom, a Ali, koji je bio najmlađi, sa Velidom, Muavijininim daidžom. Trojica ratnika sa svake strane se sučeliše, no Ali i Hamza brzo ubiše svoje protivnike, dok je borba između Ubejde i Utbe još trajala i nijedan nije mogao nadvladati svog protivnika. Budući da su savladali svoje protivnike, Ali i Hamza priskočiše u pomoć Ubejdi i sasjekoše Utbu.²⁷

Ali, mir neka je na nj, kasnije, u jednom od svojih pisama Muaviji, ukazuje na ovaj događaj i kaže: "Još imam sablju kojom sam otpremio djeda tvog, daidžu tvog i brata tvog na jedno te isto mjesto."²⁸

Nakon pobjede tri velika islamska junaka nad kurejšijskim borcima, što je imalo razoran efekat na moral mušričke vojske, otpoče opći sukob koji se završi teškim porazom mušrika, tako da ih je čak sedamdeset bilo zarobljeno. Polovina od ukupnog broja mušričkih boraca pali su od Alijeve, mir neka je na nj, sablje.

Šejh Mufid poimenično nabroja tridesetšesticu mušrika koji su poginuli u Bici na Bedru, te piše: "Šiitski i sunitski izvjestitelji bez razilaženja bilježe da je nabrojane lično pogubio Ali ibn Ebu Talib, mir neka je na nj, dok oko ostalih postoji razilaženje u pogledu toga da li ih je ubio Ali ili neko od ostalih boraca."²⁹

b) Besprimjerna hrabrost u Bici na Uhudu

Moral Kurejšija bio je teško pogođen porazom u Bici na Bedru, te su odlučilo osvetiti svoje poginule i nadoknaditi ovaj veliki poraz tako što će na Medinu napasti s velikom i dobro opremljenom vojskom.

Poslanikovi, blagoslov i mir neka je na nj, obavještajni izvori obavijestili su ga o ovoj namjeri Kurejšija, pa je Poslanik sazvao vojno vijeće kako bi odlučili kako se suprotstaviti neprijatelju. Neki muslimani smatrali su da je bolje da muslimanska vojska izađe iz Medine i neprijatelju se suprotstavi izvan grada.

²⁷ Pogledati sljedeće izvore: Ibn Hišam, Abdul-Melik, *Es-siratu-nebeviyye*, priredili Mustafa As-Siqa, Ibrahim Abyari i Abdulhafiz Šibli, Kairo, Mektebu Mustafa Al-babi Halebi, 1355. h.g., sv.2., str. 277.; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 125.

²⁸ *Nehdžul-belaga*, 64. pismo.

²⁹ Šejh Mufid, *Al-Iršad*, Qom, Mektebeti basireti, str. 39.

Poslanik je, tako, napustio Medinu i sa hiljadu ljudi zaputio se ka brdu Uhud sjeverno od grada. Usput se tristo ljudi, pristalica poznatog munafika Abdullaha ibn Ubejja, na njegov nagovor vratilo nazad u Medinu, tako da su se muslimanske snage svele na sedamsto ljudi. Ujutro 7. ševala 3. godine po Hidžri dvije vojske su, ispod brda Uhud, stale jedna naspram druge.

Prije početka borbe, Poslanik islama je osmotrio bojište s vojnog aspekta i uočio je da postoji jedna tačka koju bi neprijatelj u žaru borbe mogao iskoristiti da s leđa napadne muslimane. Stoga je zapovjednika Abdullaha ibn Džubejra postavio da sa pedeset strijelaca sa jedne uzvisine nadzire ovaj prolaz i spriječi eventualni pokušaj neprijatelja da se tuda probiju, naredivši da svoj položaj nipošto ne napuštaju, bilo da muslimani budu pobjeđivali ili trpjeli poraz.

S druge strane, u tadašnjim ratovima bajraktar je imao izuzetno važnu ulogu, te je zastava tako uvijek povjeravana hrabrim i sposobnim ratnicima. Istrajnost i postojanost bajraktara i vihorenje zastave na bojnopolju davali su snage i poleta ratnicima, dok bi pogibija bajraktara i zarobljavanje zastave obavezno poljuljalo moral. Upravo zato bi se prije početka borbe, kako bi se spriječilo pad morala, odredilo nekolicinu najhrabrijih boraca da budu bajraktari.

I u ovoj bici Kurejšije su tako postupili, te su odredili bajraktare iz plemena Benu Abdu-Dar, poznatog po svojoj hrabrosti, no odmah po početku bitke Alijeva, mir neka je na nj, snažna ruka posjekla je, jednog za drugim, nekoliko njihovih bajraktara. Stalne pogibije bajraktara uzdrmale su i poljuljale moral kurejšijske vojske, te njihovi borci počеше bježati.

Od Imama Sadika, mir neka je na nj, prenosi se da je rekao: "Mušrička vojska u Bici na Uhudu imala je devetoricu bajraktara, i sve ih je svojom rukom posjekao Ali, mir neka je na nj." Ibn Asir, također, kaže: "Ali je bio taj koji je posjekao bajraktare Kurejšija."³⁰

Kako prenosi Šejh Suduk, Ali, mir neka je na nj, ukazao je na ovo prilikom zasjedanja vijeća šestorice radi izbora novog halife poslije Omerove smrti, te je rekao: "Tako vam Boga, ima li među vama ikoga osim mene ko je u Bici na Uhudu ubio devetoricu bajraktara Abdu-Dara?!" A onda je Imam dodao: "Nakon pogibije ove devetorice, na mejdan je stupio njihov rob zvani Sevab, čovjek divovskog rasta, i dok mu je na usta izbijala pjena a oči mu bijahe krvave, reče: 'Za osvetu svojih gospodara neću ubiti nikog drugog doli Muhammeda!' Vi se pokolebaste vidjevši ga, no ja mu izađoh na mejdan. Izmjenjivali smo udarce, dok ga ne udarih tako da ga raspolutih." Svi članovi vijeća potvrdiše ove Alijeve, mir neka je na nj, riječi.

Tako se kurejšijska vojska našla u rasulu, te, vidjevši to, ljudi Abdullaha ibn Džubejra htjedoše napustiti svoj položaj kako bi se domogli plijena. Abdullah ih podsjeti na Poslanikovu izričitu naredbu, no to na njih nije utjecalo, pa se njih više od četrdesetorice spustiše s brda i stadoše sakupljati plijen. Abdullah ibn Džubejr ostao je na položaju s manje od desetoricom ljudi.

Kad to opazi Halid ibn Velid, koji je sa skupinom konjanika čekao u zasjedi, napade na njih, pa pošto ih pobi, navali s leđa na muslimane. Taj napad, skupa s ponovnim podizanjem kurejšijske zastave, koju je podigla jedna od njihovih žena Amra bint Alkame, dade podstreka kurejšijskim borcima da se vrata na bojno polje.

Tako se situaciju na bojištu odjednom promijenili. Muslimanski bojni poredak se poremeti, njihovi redovi se rasturiše, nestade veze između zapovjednika i boraca, i muslimani tako pretrpješe poraz. Oko sedamdeset islamskih mudžahida, među njima i Hamza ibn Abdul-Mutalib i Musab ibn Omejr, jedan od bajraktara muslimanske vojske, postali su šehidima.

S druge strane, budući da je neprijatelj bojištem pronio vijest o Poslanikovo pogibiji, moral mnogih muslimana bio je poljuljan, te se, pod dodatnim pritiskom mušričke vojske, većina muslimana počеше povlačiti i vojska se rasprši. Na bojištu ne ostade niko od muslimana osim

---

³⁰ Ibid, str. 45.

male skupine onih koji su branili Poslanika. Bili su to sudbonosni i presudni trenuci po dalju historiju islama.

Ibn Asir u svojoj *Historiji* piše: “Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, uočio je grupu mušrika koji su se spremali da ih napadnu, pa je Ali, po Poslanikovo naredbi, navalio na njih i, ubivši ih nekolicinu, izazvao je paniku među njima. Poslanik onda uoči drugu skupinu, pa naredi Aliju da navali na njih, pa ih Ali poubija i rasturi. Tad melek objave kaza Poslaniku: ‘Ovo što je Ali pokazao jeste krajnja odanost’, a Poslanik reče: ‘On je od mene, i ja sam od njega.’ Tad sa nebesa čuše glas koji kaza: *La seyfe illa zulfikar ve la feta illa Ali* (Nema sablje kao što je Zulfikar, nema viteza kao što je Ali).”³¹

Ibn Ebul-Hadid piše: “U trenucima kad su većina Poslanikovih drugova bježali, pritisak različitih neprijateljskih grupa na Poslanika se povećao. Jedna skupina iz plemena Benu Kenane i skupina iz plemena Benu Abdu-Menat, među kojima je bilo nekoliko istaknutih boraca, navalise ka Poslaniku. Poslanik tad reče Aliju: ‘Zaustavi njihov napad!’ Ali, koji je išao pješice, navalio na grupu od pedeset ljudi i rasprši ih. Oni su se nekoliko puta okupljali i ponovo navaljivali, ali je Ali svaki put zaustavio njihov napad. Prilikom tih napada Ali je pobio četvoricu poznatih boraca, i još desetericu drugih čija imena historija ne bilježi.

Džibril tad kaza Poslaniku Božijem: ‘Doista ti Ali pomaže, i meleki su zadivljeni pomoći koju ti taj mladić ukazuje!’ Poslanik odgovori: ‘Kako i ne bi bilo tako, jer on je od mene, a ja sam od njega!’, a Džibril kaza: ‘I ja sam od vas!’ Tad se s nebesa ču glas koji više puta ponovi: *La seyfe illa zulfikar ve la feta illa Ali*, no nije se moglo vidjeti ko to govori. Pitali su Poslanika ko je to kazao, pa on reče: ‘Bio je to Džibril!’”³²

c) U Bici na Hendeku (ratu saveznika – ahzab)

Bitka Ahzab, kako joj i samo ime kaže, bila je boj u kome su se sva različita plemena i skupine neprijatelja islama udružili kako bi uništili mladi islam. Neki historičari pišu da su snage nevjernika u ovoj bici brojale više od deset hiljada ljudi, dok muslimana nije bilo više od tri hiljade.

Poglavari Kurejšija, koji su predvodili ovu vojsku, smatrali su da će, s obzirom na brojnost i opremljenost vojske, ovim napadom posve uništiti muslimane i zauvijek se riješiti Muhammeda, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, i njegovih sljedbenika. Kad Poslaniku islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, dođe vijest o pokretu Kurejšija, on sazva vojno vijeće. Na tom vijeću Selman predloži da se okolo osjetljivih dijelova Medine iskopa jarak (hendek) koji će spriječiti prolazak i navalu neprijatelja. Ovaj prijedlog je usvojen i u nekoliko narednih dana, uz veliki trud i prijegor muslimana, jarak je iskopan. Jarak je bio toliko širok da ga neprijateljski konjanici nisu mogli preskočiti, a bio je dubok dovoljno da onaj ko bi upao u njega nije mogao lahko izaći.

Snažna nevjernička vojska, potpomognuta Židovima, stigla je pred grad. Mislili su kako će se, kao i dosada, s muslimanima suočiti negdje u pustinji okolo Medine, ali ovaj put nigdje izvan grada nije bilo ni traga muslimanima. Neprijatelj je tako nastavio napredovati dok ne dođe pred samu Medinu. Tad opaziše širok i dubok jarak svuda oko osjetljivih dijelova grada, što ih nemalo začudi s obzirom da kopanje jarkova dotad nije korišteno u ratovima među Arapima. Tako su bili prinuđeni opkoliti grad okolo jarka.

Prema nekim izvorima, opsada Medine trajala je mjesec dana. Kad god bi kurejšijski borci pokušali preći preko jarka, naišli bi na žestok otpor muslimana koji su čekali iza svojih odbrambenih zaklona. Islamska vojska je na svaki napad odgovala strijelama i kamenjem.

³¹ Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 154.

³² : Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 14, str. 253. Havarizmi, također, u knjizi *Al-Menaqib*, na stranici 223, prenosi da je Ali, mir neka je na nj, podsjetio članove šure na ovaj događaj.

Ispaljivanje strijela s obje strane trajalo je danonoćno, no nijedna strana nije mogla ostvariti pobjedu.

S druge strane, opsada Medine izvedena od ovako velike vojske oslabila je moral mnogih među muslimanima, a dodatno teško im je padalo to što je židovsko pleme Benu Kurejza prekršilo ugovor i stavilo se na stranu idolopoklonika, obećavši im da će, dok mušrici prelazili jarak, i oni navaliti na muslimane.

Presudni i krizni dani

Časni Kur'an odlično prikazuje tešku i opasnu situaciju po muslimane prilikom ove opsade, i u suri Al-Ahzab kaže:

“O vjernici, sjetite se Allahove milosti prema vama kada su do vas vojske došle, pa smo Mi protiv njih vjetar poslali, i vojske koje vi niste vidjeli – a Allah dobro zna šta vi radite – kad su vam došle i odozgo i odozdo, i kad su oči vaše bile uprte jedino u neprijatelja, a duša došla do grkljana, i kad ste o Allahu svašta pomišljali – tad su vjernici bili u iskušenje stavljeni i ne mogu biti gore uznemireni.

Kad su licemjeri i oni bolesna srca govorili: ‘Allah i Poslanik Njegov su nas samo obmanjivali kad su nam obećavali!’, kad su neki među njima rekli: ‘O stanovnici Jesriba, ovdje vam nema stanka, zato se vratite!’, a drugi među njima su tražili dopuštenje od Vjerovjesnika i govorili: ‘Kuće naše su nezaštićene!’ – a nisu bile nezaštićene, već su oni htjeli da se izvuku.

A da su im sa raznih strana prodrli i da su potom od njih zatražili da opet postanu mnogobošci, oni bi to, ne dvoumeći se mnogo oko toga, brzo učinili, a bili su se još prije Allahu obavezali da neće uzmicati – a za Allahu datu obavezu će se odgovarati.”³³

Ali, uprkos teškoj situaciji muslimana, jarak je predstavljao prepreku koju saveznici nisu uspijevali preći, a nastavak takve situacije sve teže im je padao. Naime, svakim danom postajalo je sve hladnije, a, s druge strane, budući da je hrana za borce i životinje koju su ponijeli bila namijenjena za kratki rat, poput bitaka na Bedru i Uhudu, nedostatak hrane činio je da borbeni moral i spremnost na rat sve više slabi, javljao se umor i pad morala. Stoga predvodnici njihove vojske nisu vidjeli drugog izlaza nego poslati svoje najbolje i najvještije borce da pokušaju preći jarak i tako ovaj sukob izvesti iz ćorsokaka. Tako su petorica najistaknutijih boraca u redovima saveznika na konjima su objahivali oko jarka, i uspjeli su ga na najužim mjestima preskočiti, te su stali pozivati muslimane da im izađu na mejdan.

Jedan od tih ratnika bio je poznati arapski junak Amr ibn Abdu-Vedd, koga se smatralo najsnažnijim i najhrabrijim među Arapima. Za njega se govorilo da vrijedi koliko hiljadu drugih ljudi, budući da je svojevremeno na Jelilu sam savladao veliku skupinu neprijatelja, pa je bio poznat i kao Lav s Jelila. Amr je učestvovao i u Bici na Bedru i tom prilikom je ranjen, te je zato odsustvovao iz Bitke na Uhudu. Stoga je u Bici na Hendeku na svaki način htio skrenuti pažnju na svoje prisustvo.

Pošto je prešao jarak, Amr stade dozivati: “Ima li među vama ratnika?!”, ali niko od muslimana mu se ne suprotstavi, što njega dodatno okuraži, pa počne vrijeđati vjerovanje muslimana, govoreći: “Kažete da vaši poginuli idu u Džennet, a naši mrtvi u Džehennem; pa zar među vama nema nikoga ko bi da ga pošaljem u Džennet, ili da on mene otpremi u Džehennem!” Onda stade recitovati ratničke stihove, i kaza: “Toliko vas dozivah i tražih među vama ratnika da ostadoh bez glasa!”

Amrovo stalno dozivanje unijelo je u srca muslimana nemir i strah, tako da su kao ukopani stajali na svojim mjestima i niko ne pokaza želju da mu se suprotstavi.

Kad god bi Amr ponovio svoj poziv, samo se Ali, mir neka je na nj, dizao i tražio od Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, dopuštenje da izađe na mejdan Amru, ali

---

³³ Al-Ahzab, 9-15.

Poslanik se s tim nije slagao. To se ponovi tri puta, a kad je Ali posljednji put zatražio dopuštenje, Poslanik mu reče: “Ovo je Amr ibn Abdu-Vedd”, na što Ali, mir neka je na nj, odgovori: “A ja sam Ali!”³⁴ Naposljetku Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, prihvati, dade Aliju svoju sablju, stavi mu svoj turban na glavu i prouči dovu za njega.

Ali, mir neka je na nj, zaputi se tad na mejdan, a Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, reče: “Čitav islam našao se nasuprot čitavog kufra!”³⁵ Ta izjava jasno ukazuje da je pobjeda u ovom dvoboju značila ili pobjedu imana nad kufrom, ili pobjedu kufra nad imanom. Radilo se o sudbonosnom sukobu koji je trebao odrediti budućnost islama i mnogoboštva.

Ali, mir neka je na nj, zaputi se ka Amru pješice, a kad mu se približi, reče: “Zavjetovao si se samome sebi da ćeš Kurejšiji udovoljiti jednu od tri stvari ukoliko nešto od tebe zatraži.” “Jesam!”, odgovori Amr, pa Ali kaza: “Prvo što tražim od tebe jeste da prihvatiš islam.” “Prođi se te želje”, odgovori Amr. Onda mu Ali, mir neka je na nj, reče: “Prođi se rata i idi odavde, a ostavi drugima da svode račune sa Muhammedom. Ako je on na istini, bit ćeš naj sretniji čovjek, a ako nije, tvoja želja će biti ostvarena i bez da ti učestvuješ u borbi.” Amr na to odgovori: “Kurejšijske žene nikad neće pričati da se to desilo! Zavjetovao sam se da kosu neću namazati uljem dok se ne osvetim Muhammedu!” Ona mu Ali reče: “Tad sjaši s konja i borimo se!” Amr reče: “Nisam ni pomislio da bi jedan Arap mogao to od mene zatražiti! Ne želim te ubiti, jer tvoj otac bio je moj prijatelj. Vрати se, premlad si.” “Ali ja želim tebe ubiti!”, odgovori mu Ali, mir neka je na nj.

Te Alijeve riječi rasrdiše Amra, pa on oholo sjaha s konja i navali na Alija. Dvojica protivnika uhvatiše se u koštac i poče ogorčena borba. Amr iskoristi pogodan trenutak da zada Aliju žestok udarac, Ali svojim štitom odbi taj udarac, ali se štiti raspoluti i Ali, mir neka je na nj, bi ranjen u glavu. Istog trenutka Ali, mir neka je na nj, uzvрати Amru žestokim udarcem, pa se Amr svali na zemlju. Prašina koja se digla smetala je posmatračima da vide ishod borbe. Odjednom se začuše tekbiri Alija, mir neka je na nj. Iz muslimanskog tabora podigoše se usklici radosti i svima bi jasno da je Ali, mir neka je na nj, ubio velikog arapskog junaka.³⁶

Amrova pogibija imala je za rezultat da se ostala četvorica ratnika koji su preskočili jarak i čekali ishod dvoboja sad daju u bijeg. Trojica su uspjela ponovo preskočiti hendek i vratiti se svojoj vojsci, no jedan od njih, Nevfel, bježeći pade s konja u jarak, a Ali mir neka je na nj, uskoči u jarak i ubi i Nevfela. Izgubivši i ovog svog junaka, vojsci saveznika poljulja se moral, i posve izgubiše nadu da bi mogli prodrijeti u grad. Pripadnici različitih plemena počеше se dogovarati o povlačenju i povratku u svoja boravišta.

Posljednji udarac zadao im je Gospodar svjetova snažnim, olujnim vjetrom, tako da se naposljetku, posve skrhani, odlučiše na povratak svojim kućama.³⁷

Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, povodom velike Alijeve, mir neka je na nj, pobjede na taj dan, rekao je: “Kad bi se ovo tvoje djelo uporedilo sa svim dobrim djelima moga ummeta, prevagnulo bi nad njima. Jer, Amrovim ubistvom nije ostala mušrička kuća a da je nije snašao jad, niti je ostala muslimanska kuća a da ju nije ispunila čast.”³⁸

³⁴ Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 13, str. 248.

³⁵ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 20, str. 215.

³⁶ Muhammed ibn Omer ibn Vaqidi, *Al-Meghazi*, Muasesetul-’ilmi, Bejrut, sv. 2. Str. 471.

³⁷ O sudbonosnoj Alijevoj, mir neka je na nj, pobjedi nad Amrom ibn Abdu-Veddodom više možete naći u: Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 20, str. 203-206.; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 181.; Šejh Mufid, *Al-Iršad*, Qom, Mektebeti basireti, str. 54.

³⁸ Medžlisi, Muhammed Bakir, *Biharul-Anvar*, Darul-kitabi islamiyye, Tehran, sv. 20, str. 216.

Poznati sunitski muhadis Hakim Nišaburi ovako prenosi Poslanikove riječi: “Pobjeda Alija ibn Ebu Taliba nad Amrom ibn Abdu-Vedom na dan Hendeka vrijednija je nego dobra djela moga ummeta do Dana sudnjega!”³⁹

Svakako, smisao ovih riječi posve je jasan: tog dana islam i Kur'an našli su se pred najtežom vojnom prijetnjom i prolazili su kroz najteže trenutke. Ali, mir neka je na nj, bio je taj koji je svojom besprimjernom odanošću spasio islam iz opasnosti i osigurao njegov opstanak do Kijametskog dana. Islam je učvrstio svoje korijenje zahvaljujući Alijevoj odanosti, i zato je ta njegova odanost jednaka ibadetu svih vjernika.

d) Osvojenje tvrđave Hajber

Poslanik islama odlučio je 7. godine po Hidžri razoružati Židove u tvrđavi Hajber. Razlozi kojima se Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, rukovodio bili su sljedeći:

1. Hajber je otvoreno spletkario protiv novoutemeljene islamske vlasti, te su Židovi iz ove tvrđave više puta pomagali neprijateljima islama u napadima na Medinu. Posebno su prilikom Bitke na Hendeku odigrali važnu ulogu u snaženju vojske saveznika;
2. Iako su u to vrijeme Perzija i Bizant predstavljali dvije velike imperije koje su vodile duge međusobne ratove, pojavu islama kao treće snage u tom području ne bi tolerirali. Stoga nije bilo nimalo nevjerovatno da se Židovi iz Hajbera nađu kao oružje u rukama perzijskog ili bizantskog vladara te im pomognu u uništenju islama. Lahko se moglo desiti da ove dvije imperije Židovi navedu na borbu proti nove vjere na isti način kako su arapske mušrike poticali na borbu protiv islama.

Sve to navelo je Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, da se sa vojskom od 1600 ljudi zaputi na Hajber. Tvrđava Hajber bila je odlično zaštićena i imala je dobre uvjete za odbranu, te je židovskim ratnicima predstavljala važno vojno uporište.

Uz veliko samopožrtvovanje i hrabrost boraca islamske vojske, utvrde Hajbera su padale jedna za drugom⁴⁰, no utrda Kamus, najveća i centralna utvrda židovskih boraca, odoljevala je svim napadima i mudžahidi islama nikako je nisu uspijevali osvojiti. Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, imao je tih dana snažnu glavobolju i to ga je sprječavalo da lično predvodi vojsku na bojištu. Zato je svakog dana zastavu povjeravao drugome muslimanskom ratniku i stavljao mu u zaduženje da osvoji utvrdu, no oni su se, jedan za drugim, vraćali neobavljena posla. Jednog dana zastavu je nosio Ebu Bekr, narednog dana ju je povjerio Omeru, no ova dvojica nisu uspjeli izvojevati pobjedu i bili su prinuđeni vratiti se u logor muslimanske vojske.

Poslaniku Božijem, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, ovakva situacija sve je teže padala. Vidjevši kako stvari stoje, on reče: “Sutra ću, doista, ovu zastavu dati onome posredstvom koga će Allah otvoriti ovu tvrđavu; on voli Allaha i Njegova Poslanika, a Allah i Njegov Poslanik vole njega!”

Cijelu noć ashabi su proveli u razmišljanju kome će Poslanik sutra povjeriti zastavu? Kad je sunce izašlo, borci islamske vojske okupiše se oko Poslanikovog, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, šatora, a svako se nadao da će zastava biti predana baš njemu. Poslanik tad reče: “A gdje je Ali?” Ljudi odgovoriše: “Bole ga oči, pa se ostao odmoriti.” Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, naredi da pozovu Alija, pa kad Ali, mir neka je na nj, dođe, Polanik mu prouči dovu za ozdravljenje i bereketom te dove Ali ozdravi. Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, onda mu pruži zastavu.

³⁹ Al-Hakim Nišaburi, *Al-Mustedrik 'ala al-sahihin*, priredio Abdurrahman Al-Mer'aši, Bejrut, darul-ma'rifet, 1406., sv. 3., str. 32.

⁴⁰ Ustvari, Hajber je predstavljao niz odlično sagrađenih i dobro branjenih utvrda, poput Naima, Saba, Zubejra, Ebija, Nezara, Kamusa... (op.prev.).

Ali, mir neka je na nj, tad reče: “Poslaniče Božiji, borit ću se protiv njih dok ne prihvate islam.” Poslanik mu kaza: “Prvo ih pozovi u islam i podsjeti ih na ono što je njihova obaveza prema Bogu (dakle, da slijede Božije propise). Tako mi Boga, ako On posredstvom tebe uputi jednog čovjeka, bolje ti je nego imati crvenodlake deve!”⁴¹

Ali, mir neka je na nj, obavio je svoju dužnost, te je, besprimjernom hrabrošću i junaštvom, osvojio ovu snažnu i dobro branjenu tvrđavu.⁴²

Osobiti Poslanikov, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, namjesnik

Bilo je već prošlo više od dvadeset godina otkako se u Hidžazu islam počeo, nauštrb idolopoklonstva, širiti među različitim arapskim plemenima, i većina njih su, na prostorima utjecaja islama, postali svjesni zla idolopoklonstva i znali su da idolopoklonstvo nije ništa drugo do slijepo slijedenje običaja njihovih predaka, te da su ta lažna božanstva isuviše slaba da odbrane sama sebe, a naročito nesposobna da pomognu drugima. Takva ništavna i nemoćna božanstva ničim i nipošto ne zaslužuju da budu štovana i obožavana.

Oni koji su, buđenjem svijesti i srca, poslušali riječi Poslanika Božijeg, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, doživjeli su u svojim životima duboke promjene i okrenuli su se od idolopoklonstva ka vjeri tevhida i jednobojstva. Naročito nakon Poslanikovog osvajanja Mekke, propagatori vjere mogli su islam predstavljati slobodno i valjano, te su, kao rezultat toga, većina područja, gradova i sela u Hidžazu odbacili idolopoklonstvo i odazvali su se zanosnom pozivu tevhida. No, postojale su i skupine fanatičnih nezalica kojima je bilo isuviše teško odreći se drevnih običaja, te su stoga živjeli u stalnom sukobu sa svojom savješću i izvornom ljudskom prirodom. Takvi se nisu okanjivali svojih ružnih običaja i nastavili su slijediti zablude i krivovjerja koja su podrazumijevala razna moralna i društvena zla. Stoga je bilo krajnje vrijeme da Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, vojnom silom skrši sve manifestacije idolopoklonstva i svako neljudsko ponašanje, te tako, vojnim putem, iskorijeni idolopoklonstvo koje je predstavljalo korijen moralne i društvene opacine i svojevrsnu agresiju na čast ljudskosti.

U to vrijeme objavljeni su ajeti sure Berat i Poslaniku je naloženo da odbojnost Allaha i Poslanika Njegovog prema mušricima javno obznani na hadžu, tom velikom skupu koji je u Mekku dovodio hadžije iz svih krajeva, te da otvoreno stavi do znanja idolopoklonicima iz Hidžaza da u narednih četiri mjeseca moraju donijeti jasnu odluku: ili će se okrenuti vjeri tevhida i svrstati se među muslimane, čime će uživati sve materijalne i duhovne privilegije i obaveze muslimana, ili će istrajati na svojoj tvrdoglavosti i inatu, što znači da moraju biti spremni na rat u kome će svi oni koji bilo kada budu uhvaćeni od strane muslimana biti pogubljeni.

Ajeti ove sure objavljeni su u vrijeme kad Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, nije imao namjeru da ide na hadž, budući da je prethodne godine, godine osvojenja Mekke, zijaretio Kuću Božiju i odlučio je hadž obaviti naredne godine, one koja će biti poznata kao godina oprosnog hadža. Stoga je bilo nužno da ovlasti nekoga da hadžijama prenese Božiju poruku. Stoga je prvo pozvao k sebi Ebu Bekra, podučio ga je ovim ajetima, pa ga je, u pratnji četrdesetorice ljudi, poslao u Mekku da obznani ove ajete na dan kurban-bajrama.

⁴¹ Crvenodlake deve bile su najviše cijenjene i najskuplje.

⁴² Više o ovim događajima možete naći u sljedećim vrelima: Abdul-Melik, *Es-siratun-nebeviyye*, priredili Mustafa As-Siqa, Ibrahim Abyari i Abdulhafiz Šibli, Kairo, Mektebu Mustafa Al-babi Halebi, 1355. h.g., sv. 3, str. 349.; Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 2, str. 219; Al-Hakim Nišaburi, *Al-Mustedrik 'ala al-sahihin*, priredio Abdurrahman Al-Mer'aši, Bejrut, darul-ma'rifet, 1406., sv. 3., str. 109.; Al-Buhari, Muhammed ibn Ismail, *Sahihul-Buhari*, Kairo, Mektebeti Abdulhamid Ahmed Hanefi, 1314, sv. 5, str. 18.

Ebu Bekr se zaputio ka Mekki, no Poslaniku odjednom stiže Božija objava u kojoj mu je naređeno da ovu poruku ljudima mora prenijeti lično Poslanik ili neko ko je od njega, i da niko drugi nema pravo to učiniti. A ko je bio ta osoba za koju objava kaže da je *od Poslanika*, onaj kome pripada takav stupanj?

Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, uskoro je pozvao k sebi Alija, mir neka je na nj, i naredio mu da se zaputi u Mekku, sustigne Ebu Bekra, preuzme od njega ajete i kaže mu da je objavljeno da te ajete ljudima mora proučiti lično Poslanik ili neko ko je od njega, te je stoga ta dužnost povjerena Aliju, mir neka je na nj.

Ali, mir neka je na nj, skupa s Džabirom i skupinom ashaba zaputi se ka Mekki, jašući na posebnoj Poslanikovoj, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, devi, i prenese Ebu Bekru Poslanikove riječi. On onda ajete predade Aliju, mir neka je na nj.

Zapovjednik vjernika onda stiže u Mekku, i desetog dana mjeseca zul-hidždžeta ispe se na brdo Ukba, pa snažnim glasom prouči početne ajete sure Berat, i svim prisutnima potom obznani Poslanikov proglas od četiri tačke.⁴³ Tom porukom svi mušrici shvatili su da imaju još samo četiri mjeseca pred sobom da definiraju svoj stav odnos spram islamske vlasti. Kur'anski ajeti i Poslanikov, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, proglas itekako su utjecali na stavove mušrika, i prije nego se navršše četiri mjeseca, oni u skupinama počеше ulaziti u vjeru tevhida, tako da do isteka 10. hidžretske godine idolopoklonstvo bijaše posve iskorijenjeno u Hidžazu.

Kad je Ebu Bekr obaviješten o opozivu, krajnje neraspoložen vratio se u Medinu i požalio se Poslaniku, blagoslov i mir neka je na nj i njegove: “Smatrao si mene prikladnim i dostojnim za ovaj zadatak, ali bez razloga si me opozvao. Je li ti stigla neka naredba od Boga u vezi s tim?” Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, odgovori mu: “Stigao je Božiji glasnik i rekao da osim mene ili onoga ko je od mene niko drugi nije dostojan to obaviti.”⁴⁴

4 – Od Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, smrti do Alijevog izvanjskog hilafeta

Prije nego pređemo na ovaj dio, kao uvod ćemo napomenuti da je imamat od Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, smrti (u mjesecu seferu 11. godine po Hidžri) do godine smrti Imama Hasana Askerija (u mjesecu rebiul-evvelu 260. h.g.) načelno prošao kroz četiri etape, i svaka od tih etapa je, u pogledu odnosa imama spram vršilaca vlasti, imala svoje osobenosti. Ove etape bile bi sljedeće:

1. Period strpljenja odnosno toleriranja vlasti od strane Imama. Taj period trajao je dvadeset i pet godina, odnosno od smrti Poslanika islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, do početka izvanjske vlasti Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj (35. godine po Hidžri);
2. Period Imamovog dolaska na vlast. Taj period podrazumijeva četiri godine i devet mjeseci vlasti Zapovjednika vjernika i nekoliko mjeseci hilafeta Imama Hasana, mir neka je na njih, i to razdoblje se, unatoč brojnim ometanjima i problemima koje su ovoj dvojici nanosili različiti neprijatelji islama, smatra najblistavijim godinama u historiji islamske vlasti;
3. Kratkotrajni period praktičnih nastojanja da se uspostavi islamsku vlast. Taj period podrazumijeva razdoblje dugo dvadeset godina od mira Imama Hasana (41. h.g.) do tragičnog šehadeta Imama Huseina (61. h.g.). Nakon mira Imama Hasana, mir neka je

⁴³ Taj proglas podrazumijevao je sljedeće tačke: 1. Poništenje svih sporazuma s mušricima; 2. Oduzimanje prava mušricima da učestvuju u obredima hadža; 3. Zabranu da se hadž obavlja obnažen, što je bila česta praksa mušrika; 4. Zabranu ulaska mušrika u Mesdžidul-Haram.

⁴⁴ Alvesi Bagdadi, Mahmud, *Ruhul-Ma'na*, Darul-Ihyai al-terasul-arabi, sv. 1, tefsir sure Tewbe.

na nj, praktično je otpočeo period poluilegalnog djelovanja šiija, odnosno otpočelo se sa aktivnostima koje su za cilj imale vraćanje vlasti Poslanikovoju porodici. Taj cilj i nije bio toliko dalek od ostvarenja i sve do kraja zlom ispunjenog Muavijinog života postojala je nada da će biti ostvaren;

4. I naposljetku, četvrti period predstavlja nastojanja da se isti ovaj cilj dugoročno ostvari. Ovaj period trajao je skoro dva stoljeća, i, u različitim fazama, bio je popraćen pobjedama i porazima, a rezultirao je posve izvjesnom pobjedom na ideološkom planu, ostvarenom zahvaljujući primjeni na stotine prikladnih taktika i uz hiljade primjera istinske iskrenosti i odanosti.⁴⁵

Poslanikovo, blagoslov i mir neka je na nj, preseljenje s ovoga svijeta i pitanje vođstva

Ali, mir neka je na nj, predstavljao je, nakon Poslanika, najdostojniju osobu za predvođenje islamskog društva, budući da se, izuzmemo li Poslanika islama, niko u muslimanskoj zajednici nije mogao mjeriti s Alijem u pogledu vrlina, bogobožnosti, poznavanja vjerskih propisa i sudstva, učešća u džihadu, stalnog truda na Božijem putu i posjedovanja najljepših ljudskih kvaliteta. Upravo jer je bio toga dostojan, Ali, mir neka je na nj, više puta je, shodno Božijoj naredbi, od strane Poslanika, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, predstavljen kao budući vođa muslimana, a najvažniji od tih događaja svakako je onaj poznat kao Gadir. Zbog svega ovoga, očekivalo se da će nakon Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, smrti, Ali, mir neka je na nj, odmah preuzeti poslove zajednice i postati vođa muslimana. Međutim, u praksi se to nije dogodilo i usmjerenje islamskog hilafeta se nakon Poslanikove smrti kretalo u drugom smjeru, te je tako Ali, mir neka je na nj, udaljen sa političke scene i od centara odlučivanja u islamskom društvu.

Sudbonosni period

Ali, mir neka je na nj, nije mogao otprijeti ta skretanja i smatrao je nedopuštenim da ostane pasivan spram toga, pa je mnogo puta nepobitnim argumentima i dokazima kritizirao halife i njihove podržavatelje, i protestirao je protiv onoga što su činili. No, vremenom se pokazalo da od tih protesta nema prevelike koristi i da su halife i njihovi podržavatelji odlučni da sačuvaju svoju vlast. U takvoj situaciji Ali mir neka je na nj, našao se na razdjelnici dvaju osjetljivih i sudbonosnih puteva: mogao je, uz pomoć svojih istinskih pristalica koji su novu vlast smatrali nelegalnom, dići ustanak i, oslanjajući se na snagu i silu, preuzeti vlast; ili je mogao otprijeti postojeću situaciju i, u okviru svojih mogućnosti, pomoći u rješavanju problema muslimana i obavljati svoje dužnosti. S obzirom da za božanske vođe moć i položaj ne predstavljaju cilj, za njih je važno da ostvare ono što je istinski cilj duhovnog vođstva, a on je mnogo uzvišeniji i vredniji od očuvanja položaja i moći. Tako, ako se vođa u nekom trenutku nađe na razdjelnici puteva i prinuđen je da odabere između položaja i svog cija, on mora odbaciti položaj zvaničnog vođe i odlučiti se za očuvanje svog cilja. Ali, mir neka je na nj, koji je bio suočen sa ovakvom situacijom, odlučio se za ovaj drugi put. Procijenivši situaciju i stanje društva, zaključio je da bude li insistirao na preuzimanju vlasti i osiguranju svog položaja, situacija će postati takva da će sav trud Poslanika Božijeg i onih koji su prolili svoju čistu krv na putu islamskog cilja naposljetku biti uzaludan.

Imam Ali u hutbi Šikšikije ovako govori o toj teškoj i osjetljivoj razdjelnici puteva na kojoj se našao i njegovom odabiru drugog puta:

---

⁴⁵ Ajetullah Hamenei, Sejjid Ali, *Pishva-ye sadiq*, Tehran, Entesharat-e Sejjid Džemal. Str. 21.

“Stavio sam zastor spram hilafeta i držao se odijeljenim od njega. Potom sam počeo misliti da li bi trebalo napasti ili mirno trpjeti zasljepljujuću tminu patnji u kojima su odrasli malaksali, a mladi ostarjeli, dok vjernik istinski djeluje pod teretom sve dok ne susretne Boga. Našao sam da je ustrajnost u tome bila mudrija. Usvojio sam, zato, strpljenje, iako je bilo bockanja u oku i gušenja u grlu. Gledao sam otimanje nasljedstva moga sve dok je prvi išao putem svojim.”⁴⁶

Imam Ali, tako, ukazuje na svoju strpljivost spram nekih zastranjenja islamskog hilafeta u odnosu na njegov izvorni put, i to samo iz želje da se očuvaju ostali principi islama. Tako na početku Osmanovog hilafeta, kad su glasovi članova vijeća odlučili u Osmanovu korist i predali mu vlast, Imam, mir neka je na nj, okreće se članovima vijeća i kaže im:

“Doista znate da za hilafet imam više prava od svih drugih. Boga mi, mirovat ću tako dugo dok stvari muslimana budu neoštećene i ne bude tlačenja, osim nada mnom, tražeći nagradu za to i držeći se daleko od privlačnosti i primamljivosti za kojima čeznete.”⁴⁷

Unutrašnje i vanjske opasnosti

Kazali smo da se Ali, mir neka je na nj, uzevši u obzir opasnosti koje su prijetile islamskom društvu, suzdržao od oružanog ustanka i pobune. Moguće da se neko zapita kakve su to opasnosti u to vrijeme prijetile tek utemeljenom islamskom društvu?

Kao odgovor na ovo pitanje, moglo bi se nabrojati sljedeće unutrašnje i vanjske opasnosti koje je Ali, mir neka je na nj, imao u vidu odlučujući se da odustane od oružane pobune:

1. Da je Imam odlučio, oslanjajući se na vojnu moć, oružanim ustankom preuzeti vlast odnosno hilafet, mnogi od njemu dragih ljudi, onih koji su dušom i srcem vjerovali u njegov imamat, u tim borbama bi izginuli. Osim toga, velika skupina Poslanikovih ashaba, onih koji nisu podržavali Imamov hilafet, također bi izginuli. Iako je ova skupina bila suprotstavljena Imamu kad se radilo o pitanju vođstva, te su zbog lične pakosti ili krivih uvjerenja bili protivni ideji da vođstvo u zajednici pripadne Aliju, oni se u vezi s drugim pitanjima nisu razilazili s Alijem, a gubitkom ove skupine, koja je u svakom slučaju predstavljaju snagu spram širka, idolopoklonstva, kršćanstva i judaizma, moć muslimana bi u samom svom središtu veoma oslabila.

Kad se radi obaranja dvojice kršitelja sporazuma (Talhe i Zubejra) zaputio ka Basri, Imam je održao govor u kome je jasno ukazao na ovaj osjetljivi problem:

“Kad je Bog uzeo dušu Poslanika Njegovog, Kurejšije su gramzivo dali sebi prednost nada mnom, koji sam bio od bilo koga drugog bio dostojniji da predvodim ummet. Ali, shvatio sam da je strpljenje i trpeljivost u ovoj stvari bolje od stvaranja podjela među muslimanima i prolijevanja njihove krvi. Jer, ljudi bijahu tek prihvatili islam i vjera bijaše poput miša pred raljama lava koji je zinuo da ga proguta. Najmanji nemar i slabost odveli bi ih u zabludu, te ih je i najslabiji čovjek mogao odvratiti.”⁴⁸

2. Budući da mnoge skupine i plemena koja su prihvatila islam u posljednjim godinama Poslanikovog, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, života, još uvijek nisu stekli neophodna znanja o islamu i svjetlo vjere još nije u potpunosti utjecalo na njihova srca, u trenutku kad je do njih došla vijest o Poslanikovoju smrti, neki od njih su otpali od vjere i ponovo se vratili mnogoboštvu, te su praktično bili suprotstavljeni islamskoj vlasti u Medini, nisu bili spremni plaćati islamske poraze, i čak su okupljanjem vojnih snaga ozbiljno prijetili Medini. Stoga je prvo što je nova vlast uradila bilo mobilizirati

⁴⁶ *Nehdžul-belaga*, Govor 3.

⁴⁷ *Nehdžul-belaga*, Govor 73.

⁴⁸ Subhani, Džafer, *Pazhuheshi amiq piramun-e zendegi-ye Ali*, Qom, Džahan-e ara, str. 222.

skupinu muslimana za borbu protiv otpadnika i gušenje njihovog ustanka, te je plamen njihove pobune naposljetku, zalaganjem muslimana, ugušen.⁴⁹

U takvoj situaciji, kad su reakcionarni neprijatelji islama razvili zastavu otpadništva i prijetili islamskoj vlasti, nipošto nije bilo ispravno da Imam sad razvije drugu zastavu i podigne ustanak.

U jednom od svojih pisama upućenom ljudima u Egiptu, Imam, mir neka je na nj, ukazuje na ovo, pa kaže:

“Boga mi, nikada mi se nije činilo i nikada nisam pomišljao da će Arapi poslije njega – mir i blagoslovi Božiji neka su s njim i potomcima njegovim! – oteti to od pripadnika Kuće Čiste, niti da će to oteti meni poslije njega. Ali iznenada opazih ljude kako okružuju čovjeka, dajući mu prisegu. Ustezah zato ruku svoju sve dok ne uvidjeh da se ljudi mnogi odvrćaju od islama, pozivajući na uništenje vjere Muhammeda – mir i blagoslovi Božiji neka su s njim i potomcima njegovim! Pobjah se tad da će, ako ne pomognem islam i sljedbenike njegove, te ako se u njemu pojavi pukotina ili razaranje, time biti nesreća veća za mene nego li je to gubitak vlasti vaše koja je, u svakom pogledu, kratkotrajna, poslije čega sve prolazi kao što prolazi ono što se pričinjava ili kao što se rasprše oblaci. Zato u zbivanjima ovim ustajem, sve dok laž ne bude razorena i uništena, te dok vjera ne dosegne mir i sigurnost.”⁵⁰

U prvim danima svog hilafeta, Imam, mir neka je na nj, također u svom govoru podsjeća na ovu činjenicu. Abdullah ibn Dženade kaže: “U prvim danima Alijeve, mir neka je na nj, vlasti stigao sam iz Mekke u Medinu. Vidio sam ljude okupljene u Poslanikovo džamiji kako čekaju da dođe Imam. Odjednom Ali, mir neka je na nj, izađe iz kuće, noseći u rukama svoju sablju, i svi pogledaše ka njemu. On se ispe na minber, pa, nakon hvaljenja i slavljenja Boga, ovako poče svoj govor:

“O ljudi, znajte da smo onog dana kad je Poslanik otišao između nas mislili da nam se niko neće usprotiviti u pogledu vlasti koju je on uspostavio, i da niko neće povrijediti naše pravo. Jer, mi smo bili njegovi nasljednici i opunomoćenici. Ali, suprotno našim očekivanjima, jedna skupina iz našeg naroda nasrnula je na naše pravo, oteli su nam hilafet i vlast je došla u ruke drugima... Kunem se Bogom, da nije straha od stvaranja rascjepa i podjela među muslimanima i bojazni da će nevjerovanje i idolopoklonstvo ponovo navaliti na islamsku zemlju, pa uništiti islam, drugačije bih se ophodio prema njima.”⁵¹

3. Pored opasnosti od otpadnika od vjere, pojavili su se i lažni poslanici poput Musejleme, Tulejhe i Sedžaha, i svaki od njih je imao svoje pristalice i snage koje su se okupljale oko njega s namjerom napada na Medinu. Zahvaljujući jedinstvu muslimana i uložnim naporima, te snage su poražene.
4. Opasnost od vjerovatnog napada Bizantinaca mogla je muslimanima predstavljati još jedan razlog za brigu. Naime, dotad su se muslimani u tri navrata već bili suočili s Bizantijom, i Bizantinci su muslimane smatrali ozbiljnom opasnošću, te su vrebali priliku da navale na samo središte islama. Da je Ali, mir neka je na nj, poveo oružani ustanak, slabljenje unutrašnjeg fronta među muslimanima predstavljalo bi za Bizantince odličnu priliku koju bi sasvim sigurno iskoristili.

S obzirom na navedeno, sasvim je jasno zašto je imam strpljenje pretpostavio ustanku, i tako je, zahvaljujući svojoj strpljivosti, toleranciji, uviđavnosti i pronicljivosti, spasio islamsko društvo od golemih opasnosti. Da nije bio tako sklon jedinstvu muslimana i da se nije plašio

⁴⁹ Svakako, ovo ne znači da je sve što je Ebu Bekr poduzimao u okviru ovih operacija bilo opravdano. To posebno važi za slučaj ubistva Malika ibn Nuvejre.

⁵⁰ *Nehdžul-belaga*, Pismo 62.

⁵¹ Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 1, str. 307.

posljedica podjela i sukoba među muslimanima, on nikad ne bi dopustio da vođstvo među muslimanima bude oduzeto iz ruku istinskih Poslanikovih nasljednika i namjesnika, i dato drugima.

Aktivnosti Zapovjednika vjernika, mir neka je na nj, u periodu halifa

Imamove, mir neka je na nj, aktivnosti u ovom periodu mogle bi se svesti na sljedeće:

1. Ibadet i služenje Bogu, i to na način kakav dolikuje ličnosti poput Alija, mir neka je na nj, što znači na takav način da je Imam Sedžad, mir neka je na nj, svoj izvanredni ibadet smatrao ništavnim u usporedbi s ibadetom svog velikog djeda;
2. Tumačenje Kur'ana i rješavanje različitih problema vezanih za značenje nekih kur'anskih ajeta, te odgoj učenika poput Abdullaha ibn Abbasa koji se smatra najvećim islamskim mufesirom među ashabima;
3. Pružanje odgovora na pitanja učenjaka iz različitih naroda, osobito Židova i kršćana, koji su nakon Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, smrti dolazili u Medinu kako bi se raspitali o njegovoj vjeri i upoznali je, te su postavljali mnoga pitanja, a za pružanje odgovora nije bilo bolje osobe od Alija, mir neka je na nj, koji je bio odlično upoznat s Tevratom i Indžilom. Da Imam nije popunjavao taj vakuum, islamsko društvo bi u tom pogledu bilo suočeno sa žestokim porazom. Imamovi, mir neka je na nj, razoružavajući odgovori na sva pitanja koja bi mu bila postavljena donosila su mnogo radosti i zadovoljstva halifama koji su naslijedili Poslanika;
4. Izlaganje šerijatskih presuda u vezi s novim pitanjima kakva nisu postojala u najranijem periodu islama, ili su bila toliko složena da nijedan presuditelj nije mogao izreći presudu u vezi s njima. Ovo je jedna od naročito važnih stvari u životopisu Alija, mir neka je na nj, jer da među ashabima nije bilo ličnosti poput Alija, koji je, kao je to Poslanik potvrdio, najučeniji u ummetu i najupoznatiji s pitanjima šerijata i presuda, mnoga pitanja bi još u ranom periodu islama ostala zapletena i bez odgovora. Upravo pojava novih pitanja nakon Poslanikove smrti razlogom je zašto među ljudima mora postojati čisti i bezgriješni Imam, koji će potpuno i nepogrešivo vladati svim načelima i propisima islama, te će njegovo prisustvo i njegovo široko i sveobuhvatno znanje spriječiti ljude da zastrane ili se služe analogijom i pretpostavkama. A takva velika blagodan, kako potvrđuju svi Poslanikovi, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, drugovi, nije ukazana nikome nego Zapovjedniku vjernika, mir neka je na nj. Jedan dio Imamovih, mir neka je na nj, presuda i njegovih inovativnih i izvanrednih tumačenja kur'anskih ajeta zabilježen je u hadiskim zbiricama i historijskoj literaturi, a neki naučnici su te dijelove priredili i kao samostalne knjige;⁵²
5. Odgoj i vaspitanje skupine onih koji su posjedovali preduvjet čistote i duhovne spremnosti za spiritualno putovanje, *seyr o suluk*, te su tako, pod vođstvom i duhovnim utjecajem Imama, bili u stanju dosegnuti duhovne vrhunce, i vidjeti očima srca i očima svoje unutarjosti ono što se ne može vidjeti fizičkim čulom vida;
6. Trud i nastojanje da se osigura bolji život za mnoge siromahe i slabe, što je išlo dotle da je Imam vlastitim rukama sadio vrtove i kopao bunare, pa ih je vakufio da bi bili korišteni na Božijem putu;
7. Kad bi se vladajući aparat suočio s ozbiljnim političkim pitanjima i kad bi ga neki problemi odveli u ćorskokak, Imam je bio jedini savjetnik od povjerenja, i svojim

⁵² Kao primjer možemo spomenuti sljedeća djela: *Kada'i emirul-muminin Ali ibn Ebi Talib*, šejh Muhammed Taqi Tusteri; *Ketabe qezavatha-ye Ali ibn Ebi Talib*, Sejjid Ismail Resulzade.

realnim pristupom problemima nalazio bi rješenje i određivao dalje usmjerenje. Neki od njegovih savjeta ove vrste zabilježeni su u *Nehdžul-belagi* i knjigama hadisa.

Imam i rješavanje naučnih i političkih problema halifa

Historija svjedoči da su se Ebu Bekr i Omer za njihovog hilafeta obraćali Imamu u pogledu različitih političkih, naučnih, vjerskih pitanja, problema tumačenja Kur'ana i islamskih propisa, te su se u velikoj mjeri koristili njegovim savjetima i uputama koje su proizlazile iz Imamove potpune upućenosti u principe i propise islama. Čitateljima u nastavku donosimo nekoliko takvih primjera zabilježenih u historijskoj literaturi.

Rat sa Bizantijom

Bizantijska imperija bila je jedan od najžešćih protivnika mlade islamske vlasti. Bizantija je sa sjevera stalno prijetila središtu islamske vlasti, i Poslanik islama, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, do posljednjeg trenutka života bio je svjestan opasnosti od Bizantinaca. Tako je 8. godine po Hidžri uputio jednu grupu pod zapovjedništvom Džafera Tajjara ka obalama uz Šam, no islamska vojska se, nakon što je izgubila trojicu vojnih zapovjednika i određeni broj boraca, bez rezultata vratila u Medinu. Kako bi nadoknadio taj poraz, Poslanik se 9. h.g. sa brojnom vojskom zaputio na Tebuk, no vojska se vratila u Medinu bez da su se suočili s neprijateljem. Ovo putovanje imalo je blistave rezultate, o čemu se više može saznati sa stranica historijske literature, no Poslanik, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, i dalje je stalno bio zabrinut zbog mogućeg napada Bizantinaca. Upravo zato je u posljednjim časovima života ležeći na samrtničkoj postelji, poslao u Šam vojsku sastavljenu od muhadžira i ensarija. Zbog određenih razloga, ova vojska nije napustila Medinu, a Poslanik je preselio s ovog svijeta u momentu kad je ta vojska postavljala logor nekoliko kilometara daleko od Medine. Nakon Poslanikove, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, smrti, politička atmosfera u Medini, koja je do postavljenja Ebu Bekra za halifu bila u kriznoj fazi, se stabilizirala. Ebu Bekr, koji je preuzeo brigu nad poslovima zajednice, žestoko se dvoumio oko izvršenja Poslanikove naredbe (sukoba s Bizantincima), te se u vezi s tim posavjetovao sa skupinom ashaba. Mišljenje nijednog od njih nije ga zadovoljilo, te se naposljetku posavjetovao s Imamom, mir neka je na nj, a Imam ga je ohrabrio da postupi po Poslanikovom, blagoslov i mir neka je na nj i njegove, naređenju, dodavši: “Ako se sukobiš s njima, pobijedit ćeš.” Halifu je ovo Imamovo bodrenje obradovalo, pa je rekao: “Dobro si nam predviđanje dao i dobrom si nas obradovao!”⁵³

Ali, mir neka je na nj, i savjetovanja drugog halife s njim u vezi s političkim pitanjima

I za vlasti drugog halife Imam je također bio važan savjetnik i rješavatelj mnogih političkih, naučnih i društvenih problema. Ovdje ćemo, kao primjer, ukazati na samo jedan slučaj kad se drugi halifa okoristio Imamovim mišljenjem u vezi s političkim problemima:

U području znanom kao Kadisija desila se 14. godine po Hidžri žestoka bitka između islamske vojske i Perzijanaca, naposljetku okončana pobjedom muslimana, a tom prilikom poginuo je i glavni zapovjednik perzijske vojske Rustem Ferruhzad, skupa s velikim brojem svojih boraca. Ovom pobjedom čitav prostor Iraka našao se pod političkim utjecajem i vojnom vlašću islama, a Medain, koji je predstavljao središte sasanidske vlasti, također je

⁵³ Ibn Vazih Jaqubi, *Tarih-i Jaqubi*, sv. 3, str. 39.

osvojen od strane muslimana, tako da su se poglavari perzijske vojske povlačili duboko u unutrašnjost zemlje.

Perzijski poglavari i vojni zapovjednici plašili su se da će islamska vojska nastaviti napredovati i osvojiti cijelu zemlju. Kako bi se suočio s tako opasnim napadom, iranski vladar Jezdigerd poslao je vojsku od stotinu i pedeset hiljada ljudi pod komandom zapovjednika Firuzana da spriječe svaki iznenadni napad, i čak da, ukaže li se prilika, izvedu protunapad.

Sa'd Vekkas, glavni zapovjednik islamskih snaga (kako prenosi Ammar Jasir koji je vršio dužnost namjesnika u Kufi) pisao je Omeru i obavijestio halifu o pokretima neprijatelja, i dodao: Vojska u Kufi spremna je stupiti u borbu, i navaliti na neprijatelja prije nego što on krene u napad.

Halifa je tad otišao u džamiju, okupio ashabe, i obavijestio ih o svojoj namjeri da napusti Medinu, otiđe u područje između Basre i Kufe i odande komanduje muslimanskom vojskom.

Tad se diže Talha i stade podsticati halifu da tako učini, govoreći stvar iz kojih se jasno osjećao miris podilaženja i ulagivanja. Onda ustade Osman, koji ne samo da je podsticao halifu da napusti Medinu, nego još dodade: "Piši vojsci u Šamu i Jemenu da svi napuste svoja područja i pridruže ti se, te se s tako brojnom vojskom možeš suprotstaviti neprijatelju."

Onda se diže Zapovjednik vjernika, mir neka je na nj, i reče:

"U tome pobjeda ili poraz ne ovise o malobrojnosti ili velikobrojnosti snaga. Allah je uzdigao vjeru Svoju iznad svih drugih vjera i vojsku Svoju, koju je On spremio i potpomogao, sve dok nije dosegla mjesto na kome je i dok nije stigla do sadašnjih položaja svojih. Mi se držimo obećanja Božijeg, a Allah će ispuniti obećanje Svoje i potpomoći vojsku Svoju.

Položaj prvaka vlasti je položaj niti za zrna ogrlice, jer ih ona povezuje i drži na okupu. Ako je nit prekinuta, ona će se rasuti i izgubiti, te nikada ponovno neće biti skupa. Arapi danas, makar i malobrojni, veliki su zahvaljujući islamu i snažni jer su jedinstveni. Budi osovina za njih i okreći mlin s Arapima, te budi korijen njihov. Zaobiđi bitku, jer ako napustiš mjesto ovo Arapi će te napasti sa strana i pravaca svih, dok će gradovi nezaštićeni, koje ste ostavili iza sebe, postati značajniji od onih ispred vas.

Ako te Perzijanci sutra vide, reći će: 'On je korijen Arabije. Ako ga smaknemo, bit ćemo u miru.' Tako će to pojačati nastojanje njihovo protiv tebe i žestinu da se usmjere na tebe. Kažeš da su krenuli u borbu protiv muslimana. Allah je doista nezadovoljniji pokretanjem njihovim od tebe i On je najsposobniji spriječiti ono čime je On nezadovoljan. Što se tiče mišljenja tvoga o broju njihovom, u prošlosti se nismo borili mnogobrojnošću, nego smo se borili na osnovu podrške Božije i pomoći."⁵⁴

Pošto je saslušao Imama, Omer prihvati njegovo mišljenje i odustade od odlaska.⁵⁵

Omer je na umu imao ovo rješenje njegove nedoumice onda kad je rekao: "Utječem se Bogu od toga da se može pojaviti problem, a da Ebul-Hasan (Ali) ne zna rješenje njegovo."⁵⁶

5 – Od hilafeta do šehadeta

Način davanja prisege Zapovjedniku vjernika, mir neka je na nj

Zbog finansijskih malverzacija, nedopuštenog i sigurno nezakonitog zahvatanja u bejtul-mal, privilegiranja nedostojnih pripadnika Emevija i njihovog postavljanja na odgovorne službe u

⁵⁴ *Nehdžul-belaga*, Govor 145.

⁵⁵ Ibn Asir, *Al-Kamilu fil-tarih*, Bejrut, Dari Sadir, 1399. h.g., sv. 3, str. 8; Taberi, Muhammed ibn Džerir, *Tarihul-umum vel-muluk*, Bejrut, Darul-qamusul-hadis, sv. 4, str. 237; Hafiz Ibn Kesir, *Al-Bidayet vel-nihayet*, Mektebetul-me'arif, Bejrut 1394, sv. 7, str. 107.

⁵⁶ Ibn Hidžr 'Iskilani, *Al-Isabati fil-temizi sehabet*, Bejrut, Darul-Ihya al-terasul-'arabi, 1328, sv. 2, str. 509; Abdulber, *Al-isti'ab fi me'rifetil-ashab*, Bejrut, Dari ihya terasul-'arabi, 1328, sv. 3, str. 39.

vlasti, te naposljetku zbog udaljavanja dostojnih ljudi među muhadžirima i ensarijama od sebe, te prepuštanja sudbine islamskog ummeta u ruke Emevija, Osman je navukao na sebe silnu srdžbu naroda, te je naposljetku, budući da nije reagirao na opravdane i zakonite proteste muslimana protiv promjene namjesnika i zapovjednika, naposljetku je došlo do ustanka protiv vlasti koji je za posljedicu imao njegovo ubistvo, nakon čega su ljudi dali bejat Aliju, mir neka je na nj, kao novom halifi. Od tog trenutka Alijeva, mir neka je na nj, vlast, koja počinje Osmanovim ubistvom, predstavljala je svojevrsnu revolucionarnu vlast inspiriranu ustankom i nezadovoljstvom naroda smutnjom i tlačenjima koja su se dešavala.

Jedan od primjera iskvarenosti Osmanove vlasti jeste i to što je Hakema ibn Ebul-Asa i njegov sina Mervana, koje je Poslanik prognao u Taif, a ni Ebu Bekr ni Omer se za svoje vlasti nisu usuđivali da im dopuste povratak, vratio u Medinu, pa je čak i svoju kćer udao za Mervana, i štaviše postavio ga na službu u administraciji halifata, što je izazvalo bijes naroda. Osmanova kuća tako se četrdeset i devet dana našla pod opsadom ustanika.⁵⁷ Kad god bi Osman pokušao pokazati blagost, Mervan bi učinio nešto da još više potakne bijes naroda. Naposljetku, muslimani u srdžbi provališe u Osmanovu kuću i ubiše ga.

Alijev, mir neka je na nj, izvanredni položaj

Ustanici su razmišljali samo o tome kako da uklone Osmana, i iako se tokom opsade Osmanove kuće spominjalo Alijevo ime, nije bilo jasnog programa za budućnost, tako da su se s pitanjem izbora novog halife suočili tek nakon Osmanovog ubistva.

S druge strane, među članovima šesteročlanog vijeća za izbor halife, koje su činili Ali, Abdurahman ibn Avf, Osman, Talha, Zubejr i Sa'd ibn Vekkas, dvojica njih, Abdurahman ibn Avf i Osman više nisu bili među živima, dok je među preostalima Ali, mir neka je na nj, bio uvjerljivo najomiljeniji s obzirom na njegove vrline i blistavu prošlost u islamu, tako da mu niko od ostalih nije mogao biti takmac. Upravo zato su ljudi uglavnom bili Alijevi, mir neka je na nj, zagovornici.

Ali, mir neka je na nj, procijenivši situaciju i svjestan promjena koje su se desile u Osmanovo doba te udaljavanja muslimana od izvornog islama, dobro je znao da će vladavina nakon perioda iskvarene Osmanove vlasti biti izuzetno teška, te da ljudi, naročito plemenske vođe, neće lahko prihvatiti reforme koje je imao na umu i uspostavu pravde. Stoga nije prihvatio prisegu koji su mu ustanici ponudili.

Historičari se slažu oko toga da je Osman ubijen u zul-hidždžetu 35. h.g., no razilaze se oko tačnog datuma.⁵⁸ Također, izvjesno je da je između Osmanovog ubistva i prisege ljudi Aliju, mir neka je na nj, proteklo najmanje četiri-pet dana.⁵⁹ Tih nekoliko dana među narodom je vladao opći kaos i zbunjenost.

U tom periodu, vođe ustanka posjetili su Alija, mir neka je na nj, ali on nije pokazao naročitu susretljivost prema njima, a kad su mu ponudili svoju prisegu, budući da situaciju nije smatrao prikladnom, rekao je: "Ostavite me i tražite nekog drugog. Suočavamo se s pitanjem koje ima lica i boje, koje srce ni jedno ne može izdržati, niti razum ijedan prihvatiti. Doista, vidici su zamagljeni, a Pravi put je zagubljen. Znajte da ću vas, ako vam se odazovem, voditi

⁵⁷ Mesudi, *Murudžul-zeheb*, Bejrut, Darul-Anadaluš, sv. 2, str. 346.

⁵⁸ Jakubi smatra da je Osman ubijen 18. zul-hidždžeta 35. h.g., dok Mesudi kaže: „Osman je ubijen tri dana prije isteka mjeseca zul-hidždžeta.“

⁵⁹ Jakubi piše: „Ali je u utorak, sedam dana prije isteka mjeseca zul-hidždžeta, izabran na mjesto halife“, što bi značilo da se radi o periodu od pet dana. Međutim, Mesudi kaže: „Onog dana kad je Osman ubijen, ljudi su dali bejat Aliju“, no na narednoj stranici kaže: „Četiri dana nakon Osmanovog ubistva ljudi su masovno dali bejat Aliju.“ Ibn Asir smatra da je Osman ubijen 18. zul-hidždžeta, a da je bejat Aliju dat 25. istog mjeseca. Na stranici 192 djela *Al-kamil fil-tarih* kaže da su Medinjani pet dana proveli bez vlasti, i za to vrijeme gradom je upravljao čovjek po imenu Gafiqi ibn Harb.

kako ja znam i da neću slušati šta neko kaže ili grdi. Ako me napustite, onda sam isti kao i vi. Moguće je da ću najbolje od vas slušati i pokoravati se onome kojega vi postavite da vas vodi. Bolji sam vam kao savjetnik nego kao vladar.”⁶⁰

No, budući da je posjeta bilo sve više i da je insistiranje muslimana bilo sve veće, odnosno radilo se o pravoj bujici ljudi koji su, umorni od dotadašnje nepravde i nasilja i vapeći za pravdom, opsjedali Imamovu kuću, Imam je osjećao svojom obavezom da prihvati prisegu naroda.

Na nekoliko mjesta u *Nehdžul-belagi* Imam ukazuje na ovaj žustar prijem i insistiranje ljudi na prisezi, kao naprimjer:

“Oni navaljivahu na mene kao što deve navaljuju jedna na drugu kad prispiju do vode pitke onda kad su raspuštene nakon razvezivanja nogu, sve dok ne pomislih da će ili ubiti mene ili se međusobno poubijati ispred mene. Razmišljao sam o pitanju tom iznutra i izvana tako da mi je to priječilo spavanje.”⁶¹

Na drugom mjestu pruža nam sliku navaljivanja i insistiranja ljudi, i njihove ogromne radosti i veselja na vijest da je Ali, mir neka je na nj, prihvatio bejat:

“Vukli ste mi ruku radi davanja prisege, ali sam je zadržavao. Potezali ste, ali sam je ustezao. Onda ste se gurali oko mene kao što se guraju deve žedne oko korita za napajanje, tako da je obuća pokidana, ogrtač spao i nemoćni zgnječeni. I veselje svijeta davanju prisege bijaše tako vidljivo da su djeca mala osjećala radost, starci teturali i bolesni žurno dolazili radi toga, a djevojske mlade hrlile bez velova.”⁶²

I u hutbi *Šikšikija* Imam, mir neka je na nj, također govori o zanosu s kojim ga je narod prihvatio i razlozima svog prihvatanja hilafeta:

“U tom času ništa me ne iznenadi do mnoštvo ljudi koji navališe na mene. Ustremiše se prema meni sa strana svih, poput grive hijene, tako silno da su prignječili Hasana i Husejnu i razderali mi oba kraja ogrtača na plećima.”⁶³ Okupili su se oko mene poput stada ovaca i koza. Kada uzeh uzde vodstva državnog, jedna se stranka ocijepi, druga posta neposlušna, dok ostatak započe djelovati nezakoniti, kao da nisu čuli riječi Božije: ‘Što se tiče života budućeg, Mi ga darujemo onima koji ne traže da se uznose na Zemlji, niti da uz to šire pokvarenost, jer budućnost pripada onima koji su svjesni Boga.’

Da, Boga mi, čuli su ih i razumjeli, ali svijet ovaj zasvjetlucao je u očima njihovim i ukrasi njegovi su ih zaveli. Pripazite, tako mi Onoga Koji rascjepljuje zrno i stvara bića živa, da mi ne dođoše ljudi i da podržavatelji ne istrošiše uvjeravanja, i da se učeni ne osloniše na Boga, s obavezom da neće pristati na proždrljivost tlačitelja i glad tlačanih, zbacio bih uže hilafeta na njegova pleća i postupao bih s posljednjim jednako kao i s prvim. Vidjeli biste onda da u pogledu mome ovaj svijet vaš nije bolji od kihanja koze.”⁶⁴

Borba na tri fronta

Alijev, mir neka je na nj, hilafet i njegova vlast orijentirana na pravdu, poštenje i oživljavanje izvornih islamskih tradicija, teško je pala određenim skupinama i takvi su formirali front protiv njegove vlasti. Ta suprotstavljenost naposljetku je izrodila i trojake sukobe – one sa nakisnimima, kasitimima i marikinima, a u nastavku ćemo kazati ponešto o svakom od tih sukoba:

---

⁶⁰ *Nehdžul-belaga*, Govor 91.

⁶¹ *Nehdžul-belaga*, Govor 53.

⁶² *Nehdžul-belaga*, Govor 227.

⁶³ Imam ovdje ustvari koristi izraz *vutiyeul-hasnan*, što većina tumača prevodi kao Hasan i Husein, no neki smatraju da se radi samo o Huseinu. Ibn Ebul-Hadid, *Šerhi Nehdžul-belage*, priredio Muhammed Ebul-Fadl Ibrahim, prvo izdanje, Kairo, Dari ihjaul-kitabul-arabije, 1378. h.g., sv. 1, str. 200.

⁶⁴ *Nehdžul-belaga*, Govor 3.

Sukob sa nakisinima

Sukob sa nakisinima (kršiteljima sporazuma) desio se tako što su Talha i Zubejr, koji su dali prisegu Aliju, zatražili da preuzmu zapovjedništvo nad Basrom i Kufom, no Imam se s tim nije složio. Oni su naposljetku tajno napustili Medinu i otišli u Mekku, gdje su, uz pomoć Emevija i sredstvima iz bejtul-mala, formirali vojsku i onda se zaputili u Basru te preuzeli vlast ondje. Ali, mir neka je na nj, onda je napustio Medinu kako bi se obračunao s njima, te se u blizini Basre odigrala žestoka bitka koja je završila Alijevom pobjedom i porazom nakisina. Riječ je o Bici oko deve, o kojoj bi se moglo zasebno opšitno govoriti. Ova bitka desila se 36. godine po Hidžri.

Sukob sa kasitinima

Još prije Alijevog, mir neka je na nj, preuzimanja hilafeta, Muavija je pripremio sebi sve preduvjete za uspostavu vlastitog halifata u Šamu. Kad je Imam preuzeo hilafet, poslao je Muaviji ukaz kojim ga opoziva s mjesta namjesnika u Šamu, budući da se nikad nije slagao s tim da Muaviji bude povjeren ovaj položaj. Taj spor rezultirao je sukobom vojski iz Iraka i Šama na Sifinu, gdje je Alijeva, mir neka je na nj, vojska bila blizu pobjedi, ali je Muavija, osobitim lukavstvima i smicalicama, uspio među Alijevom vojskom izazvati razdor i pobunu. Naposljetku, pred velikim navaljivanjem svojih drugova, Imam se morao složiti s idejom da Ebu Musa A'sari i Amr 'As budu suci koji će odlučiti o tome šta je najbolje po prosperitet islama i muslimana. Pritisci na Zapovjednika vjernika da prihvati njihovu presudu bili su tako žestoki da bi se, u slučaju da ne prihvati presudu, i njegov život našao u opasnosti, a njegovom smrću muslimani bi se suočili s ogromnom krizom. Kad je došlo vrijeme da presuditelji iznesu svoje mišljenje, Amr 'As prevario je Ebu Musu, i time je kvarni Muavijin plan svima postao očit. Nakon ovog slučaja sa presuđivanjem, jedan dio muslimana koji su dotad bili na Alijevoj, mir neka je na nj, strani, sad su nastupili protiv njega, i to kritizirajući Imama zbog prihvatanja presuđivanja koje su mu sami svojim pritiscima nametnuli. Bitka sa kasitinima desila se 37. godine po Hidžri.⁶⁵

Sukob sa marikinima

Marikini su upravo ona skupina koja je Alija, mir neka je na nj, koja je natjerala da prihvati arbitražu, a onda su se, nekoliko dana kasnije, predomislili, i tražili su od Imama da poništi postignuti sporazum. Međutim, Ali, mir neka je na nj, nije bio neko ko bi pogazio svoju riječ i prekršio dogovoreni sporazum. Ovi su se onda odmetnuli, stali su protiv hazreti Alija, mir neka je na nj, te su se na Nehrevanu sukobili s njim. Hazreti Ali je pobijedio u ovoj bici, no zloba je ostala živa u srcima. Ova bitka desila se 38., ili po nekim historičarima 39. h.g. Ali, mir neka je na nj, nakon četiri godine i nekoliko mjeseci vladavine, u noći 19. ramazana 40. godine po Hidžri, ostvario je šehadet usljed udarca Abdurahmana ibn Muldžema, jednog od marikina.

---

⁶⁵ Pri pripređivanju ovog poglavlja, pored literature navođene u fusnotama, korištena je i knjiga poštovanog profesora Džafera Subhanija *Pažuheshi piramun-e zendegi-ye Ali, a.s.* (drugo izdanje, Qom, Džahan-e ara).